

1295

Slovenčinár

á G a A U M
h E s k b R
A z c m j H
f š s l B ä r
o 2006 v
K Y ä t A

Celoštátna slovenská samospráva

Metodický časopis Celoštátnej slovenskej samosprávy (CSS)

Publikácia vyšla s finančnou podporou
Ministerstva školstva Maďarskej republiky
a Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Za vydanie zodpovedá
predseda CSS
Ján Fuzik

Koordinátorka publikácie
Mária Matejdesová

Redakcia

Edita Pecsenyová
hlavná redaktorka – Békešská Čaba

Júlia Kucziková
Nové Mesto pod Šiatrom

Magda Pažická
Sarvaš

Jazyková redaktorka
Daniela Onodiová

Obálku navrhla
Judita Molnárová

Typografia, zalamovanie a príprava do tlače:
Spoločnosť FUHL BT, Mlynky (Pilisszentkereszt)

Technický redaktor: Imrich Fuhl
Rozsah: 6 (A/5) hárkov ● Náklad: 500 výtlačkov ● 2006

OBSAH

Slovo redakcie	3
----------------------	---

Výskumy

Edita Pecsényová: Analýza požiadaviek kladených na národnostnú školu v zrkadle uskutočnených prieskumov	5
Sándor János Tóth: O školách s malým počtom žiakov učiacich sa slovenský jazyk v Békešskej župe	13
Zuzana Benková: Čitateľská gramotnosť – predpoklad úspešného pôsobenia v živote	21

EÚ a vzdelávanie

Paed Dr.Erika Fajnorová: Podrobnejšie o význame Bolonského procesu

Deklarácia o založení Európskeho vysokoškolského priestoru do roku 2010 a zlepšení všeobecného európskeho systému vysokého školstva	29
---	----

Dr. Anna Lentvorszká PhD. Katedra národnostných menšín v Sarvaši, Bolonský proces a nový akreditačný program v národnostnom školstve

37

Metodika

Jastrabanová Eva: Rozvíjanie slovnej zásoby zo slovenského jazyka pri práci s matematickými predstavami	41
Labišáková Eva: Komunikácia a didaktické hry vo vyučovacom predmete slovenský jazyk na 1. stupni základnej školy	53
Andrea Nováková: Školy v prírode	61
Erika Kraszlánová: Pomocou čoho na hodinách slovenčiny?	71

Slovo redakcie

Sta jarný vánok, čo vôňou obohacuje ovzdušie a tým, čo ho vdychujú, osviežuje bytie, sa Vám, milé slovenčínarky, ctení kolegovia, ohlasujeme tohoročným číslom nášho odborného periodika.

Novinkou v ňom je tematický okruh Výskum, ktorý Vám ponúkajú traja autori. Prvý príspevok súvisí so zabezpečovaním systému kvality práce v národnostnom vzdelávaní, druhý so stavom vyučovania slovenčiny v Békešskej župe a tretí predstavuje princíp skúmania čitateľskej gramotnosti, pričom upriamuje pozornosť na dôležitosť vyučovania čítania s porozumením.

Maďarská republika a s ňou aj verejné školstvo, ktorého súčasťou je i národnostné školstvo, sa od vstupu do EÚ stáva čoraz uniformovanejšou súčasťou tohto spoločenstva. Podrobnejšie sa o tomto zložitom procese, ktorý sa týka najmä vysokého školstva, dozviete v druhom tematickom zoskupení našej publikácie.

Skúsené autorky príspevkov v našej stálej rubrike Metodika Vás oboznámia so zaujímavými možnosťami zlepšovania efektívnosti vyučovania slovenského jazyka, a to už v predškolskom veku, prostredníctvom matematiky ako medzinárodného jazyka, alebo zintenzívnením komunikácie a didaktickej hry na hodinách na nižšom stupni ZŠ. Akú úlohu zohrávajú školy v prírode v osvojovaní si slovenského jazyka, sa dozviete tiež v tejto časti najnovšieho Slovenčínára.

Veríme, že jarný vánok odbornometodických rád, ktorý k Vám prostredníctvom našich článkov zavial, obohatí pedagogický nadhľad a osvieži vyučovacie hodiny, a to nielen slovenského jazyka.

Príjemné čítanie Vám praje

Redakcia

Výskumy

Edita Pecsenyová

Analýza požiadaviek kladených na národnostnú školu v zrkadle uskutočnených prieskumov

V súčasnom rýchlo sa meniacom svete je skutočne zaujímavé zistiť, ako sa uprostred školských reforiem podarilo národnostným školám, ktoré majú za sebou bohatú 60-ročnú minulosť, obhájiť svoje miesto vo verejnom školstve. Národnostné školy vznikli po II. svetovej vojne, aby zabezpečili výchovu a vzdelávanie pre maďarsky nehovoriacich, alebo len slabo hovoriacich žiakov, pre ktorých bola materinským jazykom slovenčina.

Väčšina po slovensky hovoriacich mladých žiakov pochádzala zo sedliackych rodín, ktoré žili v ťažkých životných podmienkach. Národnostná škola im dávala šance pozdvihnúť sa a získať vzdelanie.

Na začiatku 21. storočia slovenská národnostná škola zabezpečuje výchovu a vzdelávanie aj takým žiakom, ktorí len veľmi málo rozprávajú, alebo vôbec nehovoria po slovensky, ale sú viac-menej naviazaní na slovenský jazyk a kultúru. Toto všetko prebieha v podmienkach súťaže. Národnostná škola už ani zďaleka nie je jedinou inštitúciou, ktorá dokáže zabezpečiť získanie takého vzdelania, ktoré je potrebné v dnešných trhových podmienkach. O príčinách, ktoré viedli k dnešnému stavu, sa môžeme dočítať v mnohých analýzach a publikáciách a dnes hádam môžeme povedať, že dokážeme viac-menej jasne opísať prebiehajúci proces, počas ktorého sa prakticky vytratila schopnosť a úloha rodinného prostredia pri zachovávaní slovenského jazyka. Dnešná škola sa popri analýze z minulých rokov musí koncentrovať predovšetkým na výzvy dnešnej modernej doby, aby vyhoveda požiadavkám, ktoré sú na ňu kladené.

Mnohí spájajú s národnostnými školami určité požiadavky a očakávania, a tak by bolo hádam vhodné, keby sme ich tu spomenuli:

- Svoje požiadavky formuluje v prvom rade štátny aparát – veď národnostné školy sú súčasťou maďarského verejného školstva – cez školské zákony a vyhlášky Ministerstva školstva. Jednotlivé vládne nariadenia dokážu ovplyvniť výučbu a spoločenský význam daného predmetu, napr.

stanovením počtu hodín pre daný predmet, čím sa do značnej miery ovplyvní aj miera vedomostí, ktorá sa za počtom hodín skrýva.

- Prevádzkovatelia zdôrazňujú svoje očakávania v prvom rade v rámci svojich finančných možností. Prevádzkovateľ rozhoduje o počte žiakov v triedach a v skupinách, o delení tried, o počte krúžkov, o počte zamestnancov a, samozrejme, o celkovom rozpočte inštitúcie.

- Aj menšinové samosprávy formulujú svoje očakávania, napr. na celú národnostnú výučbu a jej stratégiu, – alebo aj v podobe vypisovania súťaží, kultúrnych programov a vystúpení, ktoré vyžadujú od národnostnej školy.

- Ciele a očakávania deklaruje škola a jej pedagogický zbor vo svojom výchovno–vzdelávacom programe. Tento pedagogický program predstavuje určitý konsenzus medzi požiadavkami prevádzkovateľa, menšinových samospráv, rodičov a žiakov na jednej strane a predstavami pedagogického zboru na druhej strane.

- A nakoniec, ale nie v poslednom rade, majú svoje očakávania aj rodičia, ktorí sa rozhodujú, či svoje dieťa zapíšu, alebo nezapíšu do národnostnej inštitúcie.

Existencia a budúcnosť tej – ktorej školy je daná tým, nakoľko je schopná spolupracovať s rodičmi a splňať očakávania, ktoré kladú na školu práve oni. Podľa mojich skúseností sa na toto hľadisko nekládol dostatočný dôraz, preto som si zvolila za tému dnešnej prednášky ukážku výsledkov z prieskumov, uskutočnených v danej oblasti.

Niekoľko poznámok k uskutočneným prieskumom

Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a kolégium uskutočňuje od roku 2001 z času na čas prieskumy, ktoré sa dotýkajú všetkých jej zložiek.

Uvedené prieskumy vychádzajú z Pedagogického programu a z Programu zabezpečovania zvyšovania kvality práce v tejto inštitúcii. Výsledky pravidelne vyhodnocujeme v kruhu pedagógov, zamestnancov, rodičov a žiakov. Zároveň robíme aj porovnania s predchádzajúcimi školskými rokmi, a takto sledujeme prípadné zmeny.

Na základe celoštátnych prieskumov a ich výsledkov sme v r. 2005 považovali za vhodné zmerať, aké výchovné prostriedky používajú rodičia našich žiakov a aké sú ich očakávania voči škole, čo považujú za hlavnú úlohu školy.

Prieskum sme urobili pomocou dotazníka, ktorý obsahoval určité tvrdenia a rodičia mohli vyjadriť svoju mienku na päťškálovej stupnici.

Dotazníky boli anonymné, určené jednotlivým ročníkom a rodičia ich mohli vyplniť na báze dobrovoľnosti.

Merania sme uskutočnili vo februári 2005, a tak sú ich výsledky aktuálne aj pre dnešnú ukážku.

Aj napriek tomu, že som si zvolila za tému dnešnej prednášky očakávania rodičov, ešte pred uverejnením výsledkov považujem za potrebné poukázať, aspoň v skratke, na výchovné zvyky rodičov našich žiakov: tí by si na základe našich prieskumov želali vychovávať v prvom rade také deti, pre ktoré je dôležité, aby im práca spôsobovala radosť, ktoré majú štýl a vlastnú mienku a svoje veci si vedia riadiť samostatne. Za najmenej dôležité považujú rodičia to, aby ich dieťa vyrastalo v mnohopočetnej rodine, aby práca bola v ich živote to najdôležitejšie a aby riešili konfliktné situácie za druhých.

Rozbor rodičovských očakávaní

Rodičia na päťškálovej stupnici vyhodnocovali nasledovné tvrdenia:

- Rozvoj individuálnych schopností
- Rozvoj rozumových schopností a myslenia
- Výchova k poctivosti a morálke
- Osvojenie si slovenského jazyka
- Výchova k poriadku a k disciplíne
- Príprava na ďalšie štúdium
- Osvojenie si cudzieho jazyka
- Odovzdávanie vedeckých poznatkov
- Vytvorenie samostatnej kultúry učenia sa
- Spoznanie slovenských a maďarských národných tradícií

- Zabezpečenie pravidelného pohybu a športovania
- Náboženská výchova
- Sexuálna výchova
- Výchova k zdravému spôsobu života
- Výchova k ochrane životného prostredia
- Výchova k vzájomnej spolupráci

Cieľom prieskumu bolo, aby sme získali určitý obraz o očakávaníach rodičov, ktorý nám pomôže pri našej ďalšej výchovno-vzdelávacej práci. Pri vyhodnocovaní výsledkov sme sa opäť stretli s tým, s čím sa stretávame vo svojej každodennej práci; menovite je to skutočnosť, že rodičia majú na školu vysoké nároky, ale medzi požiadavkami nenašli takú, ktorej by, berúc do úvahy aj svoju úlohu, dali nižšie hodnotenie.

Ďalej by som chcela ukázať konkrétne výsledky prieskumu a dovoľím si aj niekoľko poznámok k uvedenej tabuľke:

Vidíme, že rodičia dali nízke hodnotenie prakticky iba pri dvoch tvrdeniach, ktorými sú: sexuálna výchova, resp. náboženská výchova.

Pri náboženskej výchove je to celkom pochopiteľné, nakoľko splnenie týchto požiadaviek očakávajú rodičia od cirkevných škôl.

Pri sexuálnej výchove vidíme, že rodičia, hlavne žiakov 4. ročníka a 7. ročníka (obdobie puberty), majú voči škole určité očakávania.

V dotazníku, ktorý vyplňali rodičia tiež vidíme, že ich nároky a požiadavky voči škole majú fakticky rovnakú váhu vo všetkých oblastiach.

I. stupeň
gymnázium

II. stupeň

	1.tr.	2.tr.	3.tr.	4.tr.	pmr	5.tr.	6.tr.	7.tr.	pmr	9.tr.	10.tr.	11.tr.	12.tr.	pmr	spolu
Rozvoj individuálnych schopností	4,64	4,73	4,67	4,45	4,62	4,87	4,71	4,85	4,81	4,57	4,33	4,71	4,83	4,61	4,68
Rozvoj rozumových schopností a myslenia	5	4,80	4,76	4,82	4,85	5	7,71	4,85	4,85	4,57	4,83	5	4,83	4,85	4,83
Výchova k poctivosti a morálke	4,63	4,53	4,53	4,73	4,61	4,37	4,86	4,85	4,69	3,85	4,67	4,43	4,83	4,45	4,58
Osvojenie si slovenského jazyka	4,27	4,57	4,53	4,72	4,50	4,75	4,86	4,69	4,77	4,28	4,66	4,57	4,66	4,54	4,60
Výchova k poriadku a k disciplíne	4,73	4,53	4,65	4,64	4,64	4,37	4,43	4,69	4,49	3,71	4,58	4,28	4,66	4,30	4,48
Príprava na ďalšie štúdium	4,64	4,87	4,61	4,82	4,74	5	4,57	4,85	4,81	4,43	5	4,85	4,83	4,76	4,77
Osvojenie si cudzieho jazyka	4,36	4,40	4,50	5	4,57	4,87	4,28	4,77	4,64	3,57	4	3,88	4,50	3,99	4,40
Odpovedávanie vedeckých poznatkov	3,73	4	4,23	4,18	4,04	4,43	4,14	4,46	4,34	3,28	4,16	3,71	3,67	3,71	4,03
Vytvorenie samostatnej kultúry učenia sa	4,45	4,64	4,53	5	4,66	4,86	4,71	4,54	4,70	4,28	4,12	4	4	4,18	4,51
Spoznanie slovenských a maďarských národných tradícií	4,36	4,33	4,23	4,27	4,3	4,25	4,14	4,54	4,31	4,28	4,25	4,14	4,33	4,25	4,29
Zabezpečenie pravidelného pohybu a športovania	4,18	4,40	4,35	4,73	4,42	4,37	4,28	4,33	4,33	4,57	4,27	4	4,50	4,34	4,36
Náboženská výchova	2,18	2,20	3,35	2,64	2,59	2,25	3	2,83	2,69	2,71	2,81	1,57	2,33	2,36	2,55
Sexuálna výchova	3,36	3,27	3,7	4,09	3,61	3,62	4	4,08	3,90	3,64	4	3,14	4	3,7	3,74
Výchova k zdravému spôsobu života	4,36	4,60	4,33	4,73	4,51	4,62	4,14	4,73	4,49	3,43	4,67	3,71	4,50	4,08	4,36
Výchova k ochrane životného prostredia	4,45	4,47	4,39	4,27	4,39	4,57	4,86	5	4,81	3,43	4,58	4,14	4,33	4,12	4,44
Výchova k vzájomnej spolupráci	4,82	4,66	4,50	4,73	4,68	4,87	4,86	5	4,91	4	4,58	4,57	4,83	4,49	4,69

V dotazníku dostali najvyššie známky nasledovné tvrdenia:

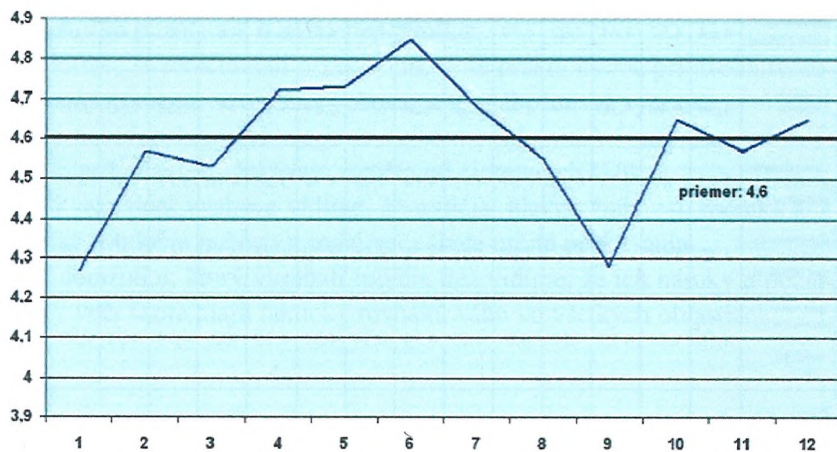
Úloha školy

- rozvoj rozumových schopností a myslenia,
- príprava na ďalšie štúdium,
- výchova ku vzájomnej spolupráci,
- rozvoj individuálnych schopností.

Máme radosť, že pre nás najdôležitejšia otázka, a to: „osvojenie si slovenského jazyka“, dostala od rodičov vysoké hodnotenie.

Pritom je zaujímavé pozrieť sa na túto otázku bližšie.

Osvojenie si slovenského jazyka

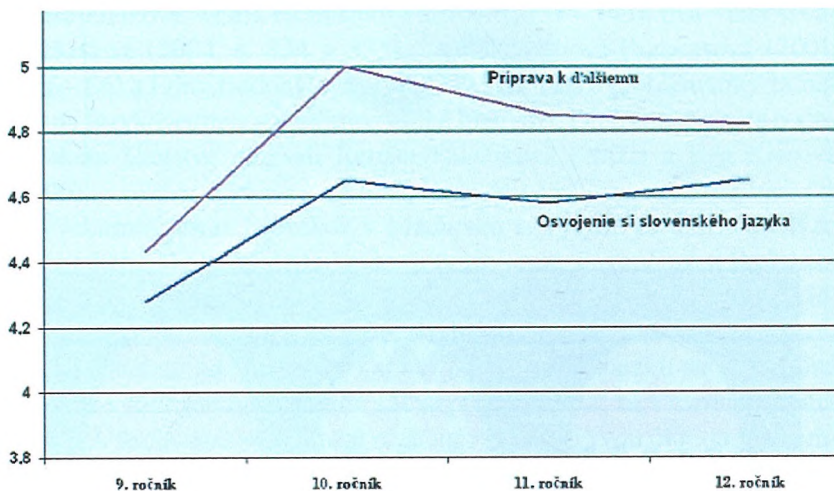

Vidíme, že najnižšie, takmer totožné hodnotenia sa nachádzajú vo vstupných ročníkoch (1. a 9. tr.) a vidíme aj to, že táto hodnota sa v ďalších ročníkoch postupne zvyšuje. Zvlášť to platí pre druhý stupeň základnej školy. Ako si to vysvetľujeme?

- Rastie motivácia,
- žiak sa viac stretáva s jazykom,
- musí ho používať na viacerých hodinách,
- má zážitok z úspechu, cestuje,
- na druhom stupni ZŠ je bezpodmienečnou motiváciou úmysel pokračovať v ďalšom štúdiu na slovenskom gymnáziu.

Aj na gymnáziu môžeme pozorovať stúpajúcu tendenciu, ale hodnoty sú v porovnaní so základnou školou nižšie. Je zvlášť zaujímavé porovnať tento riadok s tvrdením „príprava na ďalšie štúdium“; ukazovatele tohto tvrdenia sú vyššie. Ako si to vysvetľujeme?

Pokračovať v štúdiu slovenského jazyka sa dá v Maďarsku len na pedagogických vysokých školách. Pedagogická dráha, žiaľ, nie je populárna, a tak si ju vyberá iba málo našich maturantov.

Z tabuľky môžeme vyvodiť množstvo ďalších hodnotných záverov. Naša inštitúcia mieni aj naďalej pokračovať v zbieraní údajov, ktoré sa pravdepodobne stanú témou nie jednej diskusie v našom pedagogickom zbere.

Celkovo môžeme vyhlásiť, že národnostná škola si nárok na existenciu udrží iba vtedy ak, toto množstvo požiadaviek dokáže splniť na vysokej úrovni, a to všetky spolu, čo je pekná úloha a zároveň veľká výzva...

Sándor János Tóth

O školách s malým počtom žiakov učiacich sa slovenský jazyk v Békešskej župe

Úvod

Problematika slovenských škôl v Maďarsku je predmetom záujmu najmä na úrovni ministerstiev a iných úradov zodpovedných za školstvo alebo za menšiny. Vedecký sociologický a lingvistický výskum v oblasti školstva je zriedkavejší ako konkrétne metodické a praktické publikácie. O časopise *Slovenčinár* písala Alžbeta Uhrinová (2004, s. 170 – 171) a vo svojej dizertácii zostavila bibliografiu publikovaných článkov a príspevkov (Uhrinová 2002). Problematikou slovenského školstva v Maďarsku sa zaoberali Anna Divičanová (2003, s. 76 – 85), Mária Žiláková, Mária Homišinová (2003, s. 131 – 143), Eva Vámošová-Telekešová (2004, s. 334 – 335), Mária Barthová-Fazekasová (2001, s. 51 – 56) a Edita Bodonyiová (1999). Výskum tejto problematiky zamerali na jazykovedné a sociolingvistické hľadisko. Diplomové práce o slovenskom školstve napísali Renáta Palačiková (2002) a Eva Kissová (1999).

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku si vytýčil za úlohu analýzu slovenského školstva v Maďarsku a používanie slovenčiny v školskom prostredí. Pri výskume používania slovenského jazyka v školách v Maďarsku musíme vychádzať z charakteristických vlastností úseku školského systému, kde sa používa tento jazyk. V Maďarsku sa slovenčina vyučuje v rôznych typoch škôl. Dá sa predpokladať, že v členení a kategorizácii školského systému sú rozličné odtiene. Prvou úlohou výskumníka je zorientovať sa, kde fungujú školy potenciálneho výskumu a aký majú charakter.

1. Typ školy (slovenčina ako predmet/dvojjazyčná škola).
2. Triedy, kde sa slovenčina vyučuje (1-4., 1-6., 1-8., 1-12, 9-12.).
3. Regionálne hľadisko (Dolná zem, Pilíš, Novohrad, Zadunajsko, Sever, Budapešť).
4. Veľkosť školy (od malej dedinskej školy so spojenými triedami až k viacstupňovým inštitúciám).

Vymenované faktory vymedzujú výskumnú sféru tejto štúdie: analyzujeme jazykovú situáciu v školách, kde je všeobecne málo detí, ale všetky sa učia po slovensky a druhý typ, kde škola nie je malá z hľadiska počtu žiakov, ale nie každý sa učí po slovensky, preto sú v menšine. Chceme dostať odpoveď na otázku, ako ovplyvňuje výučbu a používanie slovenčiny počet žiakov, učiacich sa tento jazyk v škole. Najprv charakterizujeme skúmané školy, potom sa pokúsime zachytiť všeobecné javy súvisiace s kvantitatívnym charakterom.

Charakteristika skúmaných škôl

V **Békešskej Čabe** sa v Základnej škole na **Petófiho ulici** vyučuje slovenčina ako predmet. Je to veľká škola, ale počet detí, ktoré chodia na slovenčinu, je pomerne malý. V tejto škole som navštívil hodinu slovenčiny a porozprával som sa s učiteľkou. Je tu pekne zariadená učebňa slovenčiny. Vo vitrínach sú uložené pamiatky slovenskej ľudovej kultúry, na nástenkách gramatické a iné pomôcky, a to všetko výlučne po slovensky. Týmto „kútiom” sa snažia vyrovať maďarské prostredie, ktoré vládne v škole: deti sa rozprávajú stále po maďarsky, vo všetkých situáciách. Aj na hodinách slovenčiny hovoria bežne po maďarsky to, čo nevedia sformulovať po slovensky. Používanie slovenčiny sa realizuje výlučne vo väzbe na učivo. Slovenčina sa vyučuje tri hodiny týždenne a jedna hodina je integrovaná do iných predmetov, napríklad do hudobnej výchovy, kreslenia atď. Škola poskytla piatakom v porovnaní so slovenčinou viac možností: napr. vyučovanie anglického jazyka vo zvýšenom počte hodín (5 hodín), čiže namiesto slovenčiny väčšina rodičov uprednostnila anglický jazyk.

Pri výučbe slovenčiny používajú nasledujúce učebnice: v prvej, druhej a tretej triede knihy *Márie Barthovej-Fazekašovej*, v štvrtej triede knihu *Miloslavy Némethovej: Slovenčina, Valérie Kalnej: Moja čítanka*. Na druhom stupni používajú knihu *Eriky Kraszlánovej*. Učebné pomôcky ku knihám sú len v prvej a druhej triede. Sem patria *metodické príručky pre 1. a 2. triedu a magnetofónové nahrávky, Obrázkový slovník pre 1. – 4. ročník*. Od druhej po ôsmu triedu majú deti k učebniciam pracovné zošity. Na hodinách používajú audiovizuálne pomôcky. Pre žiakov je to už cudzí jazyk, niektoré sa so slovenčinou stretávajú po prvýkrát v materskej škole. Prvoradou úlohou je teda osvojenie a obľúbenie si jazyka hravými formami. Učenie nových slov, výrazov a gramatických javov sa uskutočňuje pomocou modelových viet. Úlohu pomôcok pri rozhovore väčšinou zohrávajú situačné obrázky ilustrovanej učebnice jazyka alebo v triede vytvorená situácia. Každý týždeň sledujú *Ludové noviny*, prílohu *Okienko* a lúštia krížovky. Pre deti 5. – 8. triedy tu založili národopisný krúžok, kde majú možnosť oboznámiť sa s národopisom Slovákov v Maďarsku. V rámci krúžku chodia na rôzne výlety, napr. v Slovenskom Komlóši sa oboznámili s komlóšskou materiálnou kultúrou. Zväz Slovákov v Maďarsku každý rok vypisuje súťaž *Slovenské spievanky a veršovačky*, pričom žiaci školy každoročne dosiahnu v danej kategórii prvé alebo druhé miesto. Deti majú možnosť precvičovať si jazyk v lyžiarskych táboroch. Týždeň v slovenskom prostredí je pre ne dobrým jazykovým kurzom.

Je všeobecným javom, že počet detí v Békešskej Čabe z roka na rok klesá – okrem slovenskej školy a gymnázia. Preto sa učiteľský zbor a vedenie dvoch škôl rozhodli: škola číslo 3 a 1 sa od roku 2001/2002 spoja. Keďže slovenčina nie je povinný, ale voliteľný predmet, rodičia majú možnosť rozhodnúť sa, či voľne plánované hodiny budú realizované napr. ako hodiny informatiky alebo anglického jazyka. Vedenie školy umožnilo piatokom pokračovať v učení sa slovenského jazyka v krúžku jednu hodinu týždenne. Našťastie, žiaci využívajú túto možnosť. Od školského roku 2004/05 je v tejto škole pre malý počet žiakov redukované vyučovanie slovenčiny.

Vo Viniciach na Madáchovej ulici sa pri zápise opýtajú rodičov, či súhlasia s tým, aby sa ich dieťa učilo po slovensky. Telefonicky som sa dozvedel, že približne jedna tretina povie áno, ale tento údaj sa podľa ročníkov často mení. V štyroch triedach v ročníku tvorí jednu skupinu, ktorá sa učí po slovensky, asi 8 – 15 žiakov. Majú učebnicu slovenčiny so slovenskými tabuľkami i jazykové laboratórium, ktoré používajú aj pri výučbe iných cudzích jazykov. Na prvom stupni sú učiteľky so špecializáciou na slovenčinu, na vyššom stupni majú slovenčinu ako odbor. Hodiny slovenčiny sú väčšinou 5. – 6. hodinu, čo je značne nepriaznivé.

V Békešskej Čabe okrem teraz fungujúcich škôl bolo viac pokusov vyučovať slovenčinu. Evanjelické gymnázium a Základná škola sv. Ladislava mali viac-menej úspešné pokusy s fakultatívnou výučbou slovenčiny, resp. ako záujmový krúžok, no – odvolávajúc sa na nezaujímajúcich žiakov – prestali fungovať (Uhrinová, 2002, s. 84).

Do **kondorošskej** základnej školy chodí 400 detí, z toho fakultatívne sa slovenčinu učí šesťdesiatšesť žiakov, pričom toto číslo ukazuje stúpajúcu tendenciu. Na doškoloňovaní som sa stretával s tunajšími učiteľkami, ktoré ma informovali, že slovenčinu si v každej triede vybralo len pár detí, preto sú tu spojené skupiny: 1. – 3., 2. – 4., 5. – 6., 7. – 8. trieda. Jedna učiteľka ukončila odbor slovenčiny, kým tri majú skončené špeciálne kolégium. Vyučovanie vyhovuje podmienkam národnostnej školy, vyučujú štyri hodiny týždenne, z toho tri hodiny jazyka a jednu hodinu slovenskú vzdelanosť. Používajú učebnicu Szászovej a Majerníkovej. Predsedníčka slovenskej menšinovej samosprávy je zároveň pedagogičkou školy, teda samospráva a škola majú dobrý kontakt, čo je veľmi osožné.

O základnej škole v **Kardoši** mám informácie z viacerých stretnutí s pedagógmi na doškoloňovaní a konferenciách. V tejto škole sa učí 27 detí v 6 ročníkoch, slovenčinu sa každý učí ako predmet. Je to národnostná škola s určenými štyrmi hodinami slovenčiny týždenne. Majú tu nižšie triedy a veľa detí chodí do Kondoroša alebo do Sarvaša, podľa toho, ktorú školu uprednostňujú rodičia. V **Irminčoku** mali nižší stupeň základnej školy. Je to malá dedina s malým počtom žiakov. Školu zlúčili s inštitúciou v obci Hunya, preto deti, ktoré sa chcú učiť slovenčinu, musia chodiť do Sarvaša.

V **Čabačude** som sa na viacerých podujatiach rozprával s jednou pani učiteľkou. Obec vznikla v medzivojnovom období zo sálašov sarvaškého chotára so slovenským obyvateľstvom. Pred dvadsiatimi rokmi zaniklo riadne vyučovanie slovenčiny, odvtedy existoval iba krúžok. Krízovým bol rok 2003, keď pre nezáujem detí i rodičov zanikol aj tento. Krúžok navštevovali ôsmaci a v nasledujúcich triedach nenašli pokračovateľov. Škola a menšinová samospráva majú dobré kontakty a usilujú sa o znovuoživenie vyučovania slovenčiny. Jedna pani učiteľka zorganizovala kurz slovenčiny pre členov samosprávy a od školského roka 2004/05 sa v škole pokúsili zaviesť popri nemčine aj slovenčinu. Pretože terajší mladí rodičia stratili slovenský jazykový kontakt s predošlými generáciami, ich deti sa môžu naučiť jazyk predkov už len v škole, resp. škôlke. O toto sa usilovala menšinová samospráva spolu so školou, ale ich snaha bola neúspešná práve preto, lebo pretrhnutú kontinuitu vyučovania slovenčiny je ťažké obnoviť.

Učiteľka slovenčiny vo **Veľkom Bánhedeši** sa volá Anna Szántaiová; pomáha jej ešte jedna kolegyňa, ktorá však nie je slovenčinárka, ale chcela by ďalej študovať v tomto smere na vysokej škole v Sarvaši. Školu mi predstavili počas rozhovoru. Slovenčina sa tu vyučuje ako predmet. V nižších triedach (1. – 2.) sa každý učí slovenčinu, kým vo vyšších je to voliteľný predmet. V škole sa však snažia o to, aby sa na vyučovaní zúčastňovala celá trieda. Z 230 žiakov sa učí slovenčinu 106. 5. a 6. ročník je na slovenčine spojený. Používajú tu učebnice Kataríny Szászovej s pracovným zošitom a vo vyšších triedach knihu Eriky Kraszlánovej. Týždenne štyri hodiny slovenčiny sú dosť, ale dobré by bolo zaviesť ešte viac hodín. Dávnejšie niektoré deti išli ďalej študovať do slovenského gymnázia, teraz je takých menej. Podobne ako v ostatných lokalitách, rodičia ani tu nerozprávajú po slovensky, pre deti je to cudzí jazyk. (Vo Veľkom Bánhedeši do školského roka 1969/70 jestvovala aj *slovenská škola* – 16 rokov – ako šiesta v Maďarsku).

Závery

Z uvedených príkladov vidno, že malé obce, a tak aj malé školy, sú v zlej situácii tak z finančného, ako aj z demografického hľadiska. Zlúčenie škôl sa stalo bežným javom. Zvyčajne zlepšuje momentálnu finančnú situáciu prevádzkovateľa, ale ohrozuje budúcnosť dediny. Platí to všeobecne, ale v prípade menšinových škôl viacnásobne. Keď v dedine ostanú nižšie ročníky, rodičia často zapíšu deti rovno do školy, kde by aj tak pokračovali vo vyšších ročníkoch. Tento fakt vyzdvihuje László Papp vo svojom článku v časopise Barátság (2006), kde píše, že „Ktorý rodič zapíše svoje dieťa do školy, o ktorej sa nedá vedieť, či o 2-3 roky nezanikne ...?“

Sarvašská slovenská škola v takýchto podmienkach plní svoju tradičnú regionálnu úlohu a v tom má istú podporu zo strany prevádzkovateľa. Chodia sem nielen deti zo sálašov ako kedysi, ale aj z dedín, kde zanikla možnosť učiť sa po slovensky. To ale znamená, že túto možnosť využijú len tie deti, ktorých rodičia vyslovene chcú, aby sa naučili po slovensky. Ostatní, ktorí by chodili do dedinskej školy a slovenčina by sa na nich „nalepila“, sú pre slovenskú národnosť stratení.

Všeobecné demografické trendy regiónu, resp. obce značne ovplyvňujú školu a nevyhne sa tomu ani vyučovanie slovenčiny. V núdzovej finančnej situácii je prvoradou úlohou prevádzkovateľa zabezpečiť fungovanie školy a menšinový jazyk sa dostáva do pozadia. Napríklad v Čabasabadi takto zanikla škola, a to celkom, nielen vyučovanie slovenčiny. Na druhej strane pozitívne diskriminované financovanie národnostného školstva môže pomôcť pri zachovaní predmetu slovenčina. V Pitvaroši napríklad práve táto podpora motivovala znovuzavedenie slovenčiny do školy. Roky tu existoval slovenský krúžok, ale štát prispieval na 4 hodiny slovenčiny týždenne, bolo teda logické premeniť krúžok na normálny predmet.

Kde je málo detí, je aj málo učiteľov. Slovenčinár v malej škole je často sám, prípadne sú dvaja. To znamená, že možnosť výmeny skúseností, nápadov, pomocných materiálov, ako aj možnosť precvičovania slovenčiny pre pedagógov sa zužuje. Často som bol svedkom

izolácie, istej uzatvorenosti, osamotenosti učiteľov slovenčiny, napriek tomu, že existujú prostriedky, ktoré šíria poznatky (napr. tento časopis alebo internet).

Ostatné národnosti v tomto regióne majú tiež malé školy (Rumuni v Eleku, Srbi v Battonyi), kde je demografický problém takisto aktuálny ako v niektorých školách Slovákov. Nemci (Gyula a Poľný Berinčok) sú v lepšej situácii, ich jazyk má väčšiu prestíž. Veľké slovenské školy (Čaba, Sarvaš, Komlós) majú na palete národnostného školstva v Békešskej župe istú pozíciu, ale zachovanie malých škôl je dôležitým faktorom nielen kontinuity slovenskej kultúry v daných dedinách, súčasne načrtáva tam žijúcim mladým generáciám istejšiu budúcnosť.

Bibliografia

- BARTHOVÁ-FAZEKAŠOVÁ, Mária: Slovenská národnostná škola a jej vzťah k ľudovej kultúre a jazyku. In.: *Slovenčinár*. Budapest: CSS, 2001. s. 51 – 56.
- DIVIČANOVÁ, Anna: Dimenzie národnostného bytia a kultúry. VÚSM, Békešská Čaba, 2003.
- HOMIŠINOVÁ, Mária: *Slovenská inteligencia v Maďarsku v zrkadle socio-lingvistického výskumu*. Békešská Čaba: VÚSM, 2003, s. 131 – 143.
- KISSOVÁ, Éva: *Slovenský jazykový úzus v Békešskej Čabe na prvom stupni školskom veku*. Békéscsaba, 1999. (Diplomová práca)
- PALÁČIKOVÁ, Renáta: *Slovenský jazyk na Základnej škole č. 3. v Békešskej Čabe*. 2002. (Diplomová práca)
- PAPP László: Nyelvtanulás és hagyományörzés. IN: Barátság 2006 február 15.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: Používanie slovenčiny v školských inštitúciách v Békešskej Čabe. In.: *Slovenčinár*. Budapest: CSS, 2002.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: *Používanie materinského jazyka v kruhu békeščabianskej slovenskej inteligencie – A békéscsabai szlovák értelmiség nyelvhasználata*. Békéscsaba, 2004. 170 – 171.
- VÁMOSOVÁ-TELEKEŠOVÁ, Eva: Niektoré sociolingvistické aspekty maďarsko-slovenskej dvojjazyčnosti žiakov základných škôl v Maďarsku. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí*. Békešská Čaba: VÚSM, 2004. s. 334 – 335.
- ŽILÁKOVÁ, Mária: Výučba slovenčiny ako cudzieho jazyka v Maďarsku. IN: Pekarovičová, Jana (Red.): *Slovenčina ako cudzí jazyk*. Bratislava, SAS.2003

Zuzana Benková

Čitateľská gramotnosť – predpoklad úspešného pôsobenia v živote

Americký spisovateľ Robert Fulghum na jednej zo svojich besied prezradil, čo ho viedlo k tomu, aby napísal populárnu knižku *Všetko, čo naozaj potrebujem vedieť, som sa naučil v materskej škole*. Podnetom sa stalo tvrdenie jeho študentov, že svet je veľmi komplikovaný a zložitý a je ťažké vyznať sa v ňom. Nemožno sa mladým ľuďom čudovať, že sú konfrontovaní s takýmito pocitmi. Súčasnosť je presýtená množstvom informácií, ktoré je potrebné vedieť spracovať, hodnotiť, kriticky triediť a použiť. Schopnosť efektívne pracovať s informáciami je nevyhnutnou pre uplatnenie sa v živote modernej spoločnosti 21. storočia, ale aj v napĺňaní osobných cieľov každého jednotlivca.

Rok 2006 je rokom testovania gramotnosti (kompetencie) žiakov v medzinárodnom kontexte. V termíne od 13. do 24. marca bol realizovaný medzinárodný výskum **PISA** (Program pre medzinárodné hodnotenie študentov alebo Program indikátorov žiackych výsledkov), ktorý od roku 2000 zisťuje vedomosti a zručnosti 15-ročných žiakov v troch základných testovaných oblastiach:

1. v materinskom jazyku,
 2. v matematike,
 3. v prírodovedných predmetoch;
- pričom v centre záujmu sú aj úlohy medzipredmetového charakteru.

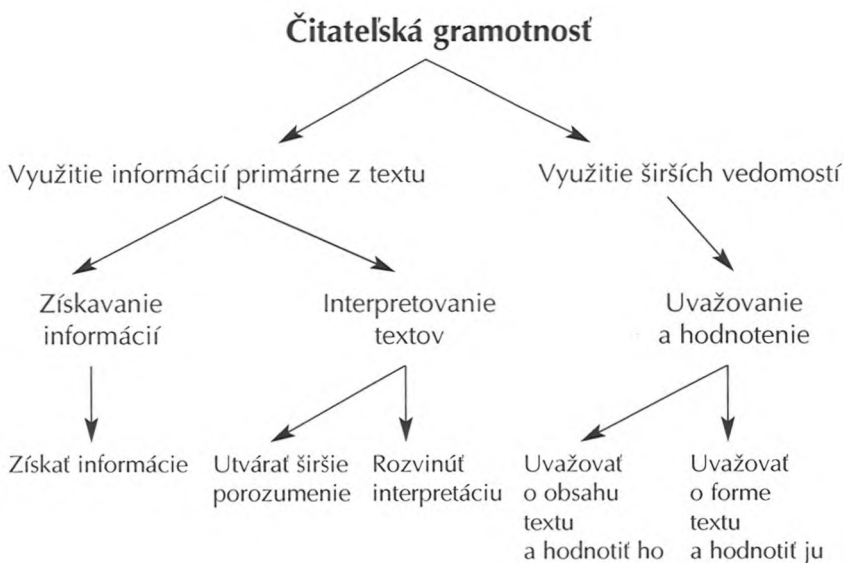
Druhá medzinárodná štúdia **PIRLS** (Progress in International Reading Literacy Study) je naplánovaná na 16. – 31. máj. Jej zámerom je zistiť čitateľskú gramotnosť žiakov 4. ročníka ZŠ a skúmať domáce a školské podmienky pre učenie sa čítať, ako aj hľadať súvislosti medzi výkonom žiakov a týmito podmienkami.

Na základe výsledkov doterajšieho testovania môžeme povedať, že v maďarskom i slovenskom vzdelávacom systéme:

- sa stále zakladá na zapamätaní si faktov, ktoré ostávajú pasívnou zložkou osobnosti žiakov bez prepojenia na reálny život, a preto rýchlejšie podliehajú procesu zabúdania,
- absentuje tvorivé učenie, kritické myslenie a komunikácia,
- je nevyhnutná reforma, zameraná na budovanie komplexného súboru čitateľských zručností, pomocou ktorých sa dá rozvíjať schopnosť učiť sa učiť.

Čitateľská gramotnosť sa nedefinuje ako schopnosť čítať, nesleduje sa ani schopnosť rýchlo a plynulo čítať. Aby žiak dosiahol najvyššiu úroveň čitateľskej gramotnosti, musí byť schopný spracovať informácie z neznámeho, súvislého i nesúvislého textu, ktoré nie je jednoduché nájsť, musí preukázať detailné porozumenie textu a musí vedieť selektovať podstatné informácie.

Procesy, ktoré sú spojené s úplným porozumením textu, súvislého i nesúvislého, a ich základnú charakteristiku môžeme zachytiť v zjednodušenej schéme takto:

Budovať tieto zručnosti je nevyhnutné práve na bilingválnych školách, kde sú žiaci nútení zvládnuť postupy, porozumieť pojmom a riešiť najrôznejšie situácie v dvoch jazykoch. Po zvládnutí techniky čítania (1. a 2. ročník ZŠ) sa začína etapa, v ktorej žiaci využívajú čítanie na svoje ďalšie vzdelávanie. Rozvíjať vyššie úrovne čitateľskej zručnosti, t. j. porozumenie textu a jeho interpretácia, nie je výlučným poslaním hodín slovenského či maďarského jazyka, ale je to možné realizovať na všetkých hodinách. Na každej vyučovacej hodine sa pracuje s určitým písaným informačným zdrojom, ku ktorému môže učiteľ pripraviť sériu otázok, zameraných na čítanie s porozumením. Od učiteľa sa vyžaduje dokonalé zvládnutie techniky tvorenia didaktických testov.

Vybrala som jeden východiskový text z dejepisu pre 2. ročník gymnázia a pripravila niekoľko úloh, v ktorých sa uplatňuje čítanie s porozumením (rozličné procesy čítania s porozumením), zároveň je pri daných úlohách vypracovaný metodický postup na ich riešenie a očakávané nesprávne odpovede a postupy, ktorými ich žiaci môžu získať. Je to istý návod na prípravu a komentovanie vlastných úloh na čítanie s porozumením.

Ukážka

„My teda, kráľovskou blahosklonnosťou vypočujúc žiadosť barónov, vznešených a šľachticov našej krajiny, [...] vyššie spomínanú listinu nášho najmilšieho predchodcu, pána kráľa Ondreja, potvrdenú jeho zlatou pečiatkou, ktorá je bez podozrenia, a ktorú tu doslovne uvádzame, so všetkými v nej uvádzanými slobodami prijímame a schvaľujeme: až na výnimku jediného článku spomínanej listiny výsad, ktorý hovorí: »šľachtici, ktorí zomrú bez dedičov, majú právo a slobodu ešte vo svojom živote pre prípad smrti svoj majetok odovzdať, poručiť, predať alebo scudzitiť cirkvi, alebo iným, komu chcú«, práve naopak: nech vôbec nemajú právo toto urobiť, ale nech ich majetky pripadnú podľa práva a zákonne, čisto a jednoducho, bez akéhokoľvek protirečenia, na ich najbližších príbuzných a rodinu. [...]

6. Okrem toho v každej slobodnej obci a v obciach vo vlastníctve dvoranov a kráľovnej všetci roľníci a vinohradníci – až na výnimku múrom obklopených miest – musia odvieť devätinu svojej úrody a vína kráľovi, a rovnako aj kráľovnej, a baróni a šľachtici na svojich statkoch takisto vyberajú devätinu úrody a vína od každého roľníka a vinohradníka pre vlastné potreby.

A ak niektorí postupujú ohľadom vyššie spomínaného vyberania odlišne, devätinu úrody a vína na majetkoch odporcov a porušovateľov tohto nariadenia – bez akejkoľvek úľavy a zľavy – vyberieme my pre vlastné potreby; aby sa tým zvyšovala naša váženosť, a aby obyvatelia krajiny nám mohli o to vernejšie slúžiť.

11. Na žiadosť tých istých šľachticov sme dali súhlas aj k tomu, aby tak skutoční šľachtici, žijúci v hraniciach nášho štátu, ako aj tí, ktorí žijú v kniežacích dŕžavách v hraniciach nášho štátu, užívali jednu a tú istú slobodu.” (Zo zákonov kráľa Eudovíta z roku 1351)

Formulácia úlohy:

1. Potvrdenie ktorého zákona chcel dosiahnuť panovník?

Postup riešenia:

- orientovať sa v texte, nájsť odvolanie na listinu, ktorá je úradným dokladom doby, teda zákonom „...vyššie spomínanú listinu nášho najmilšieho predchodcu, pána kráľa Ondreja, potvrdenú jeho zlatou pečiatkou...”
- spojiť informácie o panovníkovi a listine
- uvedomiť si, že listinu so zlatou bulou vydal v Uhorsku len Ondrej II.

Správna odpoveď:

– listiny kráľa Ondreja (resp. Zlatej buly Ondreja II.)

Možné nesprávne odpovede:

– zákony kráľa Eudovíta z roku 1351 – v týchto zákonoch sa snaží panovník dosiahnuť potvrdenie Zlatej buly a nie tieto mali byť potvrdené

Forma úlohy:

Otvorená úloha so stručnou odpoveďou

Proces čítania s porozumením
– získavanie informácií

Formulácia úlohy:

2. Na základe ukážky rozhodni, ktoré tvrdenie je nepravdivé:

- A) roľníci a vinohradníci v mestách s hradbami nemuseli odovzdávať deviatok úrody a vína kráľovi,
- B) kráľovi a kráľovnej musia odovzdať deväťtinu úrody aj šľachtici a baróni,
- C) všetci šľachtici v krajine majú rovnakú slobodu.
- D) pri porušení nariadenia o deviatku stanovenú časť úrody vyberá kráľ pre vlastnú potrebu.

Postup riešenia:

- a) orientácia v texte,
- b) uvedomiť si, že hľadáme *nepravdivé* tvrdenie,
- c) analyzovať obsah tvrdení,
- d) využiť vylučovaciu metódu.

Správna odpoveď:

- B) lebo šľachtici sú nezdaniteľní a oni *vyberajú* na svojich statkoch „takisto deväťtinu úrody a vína od každého roľníka a vinohradníka pre vlastné potreby”

Možné nesprávne odpovede:

- A) tvrdenie je pravdivé, lebo sú v ňom uvedení roľníci z miest s hradbami a podľa zákonov *musia* platiť deviatok roľníci a vinohradníci v obciach – „až na výnimku múrom obklopených miest”
- C) tvrdenie je pravdivé, ide o bod 11.
- D) tvrdenie je pravdivé, „A ak niektorí postupujú ohľadom vyššie spomínaného vyberania odlišne, deväťtinu úrody a vína na majetkoch odporcov a porušovateľov tohto nariadenia – bez akejkoľvek úľavy a zľavy – vyberieme my pre vlastné potreby;”
Množné číslo je použité ako pluralis maiestaticus.

Forma úlohy:

Zatvorená úloha s výberom odpovede

Proces čítania s porozumením:

– interpretovanie textov

Formulácia úlohy:

3. Na základe ukážky rozhodni, či môžu šľachtici podľa zákonov Ľudovíta I. z roku 1351 v testamente odkázať svoj majetok cirkvi alebo inému dedičovi, ktorý nie je z rodiny. Áno – Nie

Postup riešenia:

- orientácia v texte, určenie časti, kde sa spomína dedenie
- analýza textu, odlíšiť citovanie pôvodného nariadenia Ondreja II. od rozhodnutia Ľudovíta

Správna odpoveď:

Nie

Možné nesprávne odpovede:

Áno – ak si žiak neuvedomí, že ide o citáciu zákona v zákone, nariadenie z roku 1351 hovorí – „prijímame a schvaľujeme: až *na výnimku* jediného článku spomínanej listiny výsad,“ a tou výnimkou je práve poručenie majetku cirkvi alebo inej osobe

Forma úlohy:

Zatvorená dichotomická úloha

Proces čítania s porozumením

– získavanie informácií

V posledných rokoch sa do centra pozornosti modernej pedagogiky dostáva snaha posilniť kompetenčný model výchovy a vzdelávania s dôrazom na podporu samostatnosti žiakov, rozvoj ich osobnosti, najmä trpezlivosti, dôslednosti, rozvoj ich schopnosti komunikovať a riešiť problémy. Je nevyhnutné, aby sa tomuto trendu prispôbil aj učiteľ a nediskriminoval svojich žiakov v uplatnení a presadení sa v reálnom živote tým, že im nevytvorí podmienky, aby sa naučili efektívne pracovať s informáciami.

Ako hovorí Robert Fulghum: „Múdroseľ ma nečakala na vrcholku hory zvanej postgraduál, ale na pieskovisku v nedeľnej škole...Všetko, čo potrebujem poznať, tam niekde je. Slušnosť, láska a základ hygieny. Ekológia, politika, rovnosť a rozumný život...”

V škole sa žiaci nemôžu naučiť všetko, čo budú v dospelosti potrebovať, mali by však získať schopnosť aplikovať vedomosti a zručnosti, ktoré nadobudli.

Použitá literatúra:

Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15-20 rokov.

<http://www.education.gov.sk/>

Kalendár. <http://www.statpedu.sk/>

Fulghum písal v detstve vlastné biblické príbehy.

<http://www.bratislava.sme.sk/clanok-1844257>

EÚ a vzdelávanie

Paed Dr.Erika Fajnorová

Podrobnejšie o význame Bolonského procesu

Deklarácia o založení

Európskeho vysokoškolského priestoru do roku 2010 a zlepšení všeobecného európskeho systému vysokého školstva

Bolonský proces sa začal *stretnutím ministrov školstva na Sorbonne v Paríži v roku 1998*. Na ďalšom stretnutí v júni 1999 podpísali ministri 29 štátov tzv. Bolonskú deklaráciu o založení Európskeho vysokoškolského priestoru do roku 2010, ktorá hovorí aj o zlepšení európskeho systému vysokého školstva. Po stretnutí v Bologni sa konali ešte ďalšie: Praha (2001), Berlín (2003), Bergen (2005). Budúce stretnutie je naplánované v Londýne (2007). Každé zo stretnutí ďalej upravilo priority Bolonského procesu.

Bolonský proces je nazvaný podľa politického dokumentu, ktorý v roku **1999** podpísali 29 ministri zodpovední za vysoké školstvo na konferencii v Bologni (Taliansko). Miesto rokovania nebolo vybrané náhodne. Bologna je totiž kolískou európskeho vysokého školstva. Z konca 11. storočia sa nám zachovali prvé správy o právnickej škole, či učiteľoch práva v Bologni a v roku 1158 rímsky cisár Fridrich I. Barbarossa udelil učiteľom a študentom v Bologni tzv. Autentica Habita (cisárske privilegium).

Bolonský proces je reformou, usilujúcou o zosúladenie vysokoškolských sektorov krajín, ktoré podpísali Bolonskú deklaráciu so snahou vytvoriť otvorený európsky priestor pri zachovaní rôznorodosti, ktorá je považovaná za prvok atraktívnosti. Bolonský proces sa realizuje na inštitucionálnej, národnej a európskej úrovni a má plnú podporu európskych orgánov, vlád jednotlivých krajín, národných rektorských konferencií a vysokých škôl.

Ministri v **Bolonskej deklarácii vyhlásili nasledujúce zámery:**

- prijať systém ľahko čitateľných a porovnateľných akademických hodností,
- prijať systém s dvomi stupňami (pregraduálnym a graduálnym),
- zriadiť systém kreditov (ako ECTS),
- zlepšiť mobilitu zdolaním prekážok,
- zlepšiť európsku spoluprácu v hodnotení kvality,
- zlepšiť európsku dimenziu vo vysokom školstve.

V **Pražskom komuniké** (2001) ministri potvrdili svoj záväzok voči cieľom Bolonskej deklarácie, ocenili aktívnu účasť Európskej asociácie univerzít (EUA,) a Národných únií študentov v Európe (ESIB,), vzali na vedomie konštruktívnu asistenciu Európskej komisie. Zdôraznili:

- celoživotné vzdelávanie,
- angažovanie študentov,
- zlepšenie atraktívnosti a súťaže schopnosti Európskeho vysokoškolského priestoru s ostatnými časťami sveta (vrátane aspektu nadnárodného vzdelávania).

Berlínska deklarácia (2003) okrem iného zjednotila Európsky vysokoškolský a výskumný priestor. Deklarácia v súvislosti s kreditovým systémom odporučila jeho používanie v rámci celoživotného vzdelávania atď. Základným prvkom európskeho vysokého školstva je podľa prijatej deklarácie kvalita poskytovaného štúdia. Základom vytvorenia Európskeho vysokoškolského priestoru je akademická mobilita.

Bolonský proces tak zjednocuje systém vysokých škôl, čo okrem iného umožňuje plynulejší prechod z jednej vysokej školy na druhú a získavanie vzdelania neobmedzene po celej Európe. Proces vysokoškolského vzdelávania by tak mal dosiahnuť nielen záruku kvality a jednotnosti v celej Európe, ale **mala by sa zjednotiť aj dĺžka štúdia.**

Jedným z cieľov bolonského procesu je zavedenie systému, ktorý je založený na dvoch hlavných stupňoch, a to *pregraduálnom* a *graduálnom*. Doktorandské štúdium je považované za tretí stupeň štúdia (Berlín, 2003). Vysokoškolské štúdium bolo rozdelené do troch stupňov: bakalárskeho, magisterského a doktorandského.

STUPNE ŠTÚDIA (anglický výraz „*cycle*”) – časti štúdia, vedúce k akademickému titulu:

1. stupeň štúdia

Pregraduálne štúdium (anglický výraz „*undergraduate study*”)

Prvý bakalársky stupeň štúdia vedúci k prvému akademickému titulu, ktorý by podľa Bolonskej deklarácie mal trvať tri až štyri roky alebo 180 až 240 ECTS kreditov.

2. stupeň štúdia

Graduálne vzdelávanie (anglický výraz „*graduate study*“)

Magisterské, inžinierske a doktorské štúdium nasledujúce po prvom stupni a vedúce k druhému akademickému titulu. Po absolvovaní magisterského štúdia a zložení rigorózneho skúšky získa absolvent jeden z nasledovných titulov: JUDr., PharmDr., PhDr., PaedDr., ThDr., RNDr. Do súčasnosti bolo používanie titulov rôzne, napríklad na Slovensku bol magisterský titul označovaný skratkou Mgr., Ing., ale v zahraničí to boli označenia MA, MSc, LL. M, MBA, MPhil.

3. stupeň štúdia

Doktorandské štúdium (anglický výraz „*doctoral studies*”)

3. stupeň vysokoškolského vzdelávania, všeobecne považovaný za kvalifikáciu pre výskumnú a akademickú prácu. Vyžaduje významné množstvo pôvodnej vedeckej práce, ktorá je obsiahnutá v záverečnej práci. Po úspešnom ukončení štúdia absolvent získa doktorandský titul PhD. V rámci bolonského procesu sa zdôrazňuje dôležitosť doktorandského a post doktorandského štúdia. V roku 1992 ministri zodpovední za vzdelávanie Belgicka, Dánska, Francúzska, Holandska a Nemecka súhlasili so zlepšením transparentnosti v tejto oblasti. Od r. 1994 je doktorandské štúdium podporované v rámci výskumného programu EÚ-HCM/TMR. V r. 1991 Európska únia prezentovala projekt „Európskeho doktoranda” a navrhla, aby doktorandi absolvovali aspoň rok štúdia v zahraničí. Štruktúra a kvalita doktorandského štúdia v Európe bola prediskutovaná na stretnutí generálnych riaditeľov, zodpovedných za vysoké školstvo členských štátov EÚ v Halmstade (Švédsko, 2001)

a v Cordobe (Španielsko, 2002). EK predložila správu, zameranú na mobilitu doktorandských študentov v kontexte programu SOCRATES/ERASMUS, tzv. Mitchellova správa.

Uznávanie diplomov a titulov napomáha nielen akademickej obci, ale zároveň zrovnoprávňuje kandidátov pri hľadaní zamestnania.

Členovia Európskeho vysokoškolského priestoru: Albánsko, Andorra, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Belgicko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Gruzínsko, Nemecko, Grécko, Svätá stolica, Maďarsko, Island, Írsko, Taliansko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Moldavsko, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, BJR Macedónsko, Rumunsko, Rusko, Srbsko a Čierna Hora, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Turecko, Ukrajina, Veľká Británia.

V **Bergene** (Nórsko, 2005) boli priority pre obdobie 2005-2007 stanovené nasledovne:

- systém diplomov,
- zabezpečenie kvality,
- uznávanie diplomov a dĺžky štúdia,
- aplikácia štandardov a smerníc pre zabezpečenie kvality, ako boli navrhnuté v správe ENQA,
- aplikácia národných rámcov pre kvalifikácie,
- udeľovanie a uznávanie spoločných diplomov, vrátane doktorandského stupňa,
- vytváranie príležitostí pre flexibilné postupy v kariére vo vysokom školstve, vrátane procesov pre uznávanie predchádzajúceho vzdelania.

Rada Európy podporuje pokračovanie procesu na národnej, ako aj na európskej úrovni. Podľa jej hovorca by sa malo viac diskutovať o otázke výstupov vzdelávania, ako aj o rozvoji silnejšieho európskeho povedomia uznávania dokumentov práve posilnením existujúcej siete s podporou oveľa otvorenejšieho prístupu k dôležitým informáciám.

Zástupcovia zamestnávateľov (UNICE) poukazujú na potrebu premyslenej stratégie. Proces treba zamerať tak, aby riešil všeobecnú situáciu zamestnanosti. Vzdelávací proces by mal odzrkadľovať najmä potreby spoločnosti a smerovať k vývoju v rámci firiem.

Európska asociácia univerzít (EUA) potvrdzuje všeobecnú podporu Bolonskému procesu aj medzi zástupcami inštitúcií vzdelávania vysokoškolského typu. Podľa EUA by priority pre ďalšiu fázu procesu mali byť:

- udržanie univerzít ako verejnej zodpovednosti;
- upevnenie výskumu ako neoddeliteľnej súčasti vysokoškolského vzdelávania;
- zvýšenie akademickej kvality prostredníctvom budovania silných inštitúcií;
- zvýšenie mobility a sociálneho rozmeru;
- podpora rámcového zvyšovania kvality Európskych vysokých škôl a jej garancia.

EURASHE – Európska asociácia inštitúcií vyššieho vzdelávania vidí pre Európsky priestor vyššieho vzdelávania momentálne tieto priority: vytvorenie siete a mechanizmov medzi profesionálnymi inštitúciami vyššieho vzdelávania, univerzitami a inými inštitúciami tohto typu. Rozvoj vzťahov medzi vlastníkmi a špeciálne študentmi, obchodným a priemyselným sektorom.

ESIB – združujúci národné únie študentov – vníma potenciálne zmeny, ktoré priniesol Bolonský proces, veľmi pozitívne. Do popredia stavia rovnosť v prístupe k vzdelaniu, ako aj rovné šance na dokončenie štúdia. Pritom ale poukazuje na fakt, že mnohé štáty zneužívajú Bolonský proces, ktorým zakrývajú iné reformy vzdelávacieho procesu.

Slovenská rektorská konferencia (SRK) vo svojom vyhlásení k bolonskému procesu pri príležitosti rokovania ministrov školstva v Berge ne upozorňuje, že „verejná zodpovednosť za vysoké školstvo znamená, že vysoké školy musia získať dostatočnú podporu pre aplikáciu reformy, vrátane finančnej, tak ako to ministri školstva deklarovali

v Berlínskom komuniké (2003)“. A preto SRK, „vyzýva vládu SR, aby napĺňala svoje programové vyhlásenie o vysokoškolskom štúdiu ako priorite a o postupnom zvyšovaní financovania verejných vysokých škôl zo štátneho rozpočtu, tak aby SR dosiahla úroveň krajín OECD do roku 2006.“

Ďalšie zasadnutie ministrov školstva v rámci Bolonského procesu bude v roku 2007 v Londýne.

Ján Figeľ, európsky komisár pre vzdelávanie, odborné vzdelávanie, kultúru a mnohojazyčnosť poskytol v decembri 2005 pre slovenské médiá rozhovor, v ktorom okrem iného hovorí aj o Bolonskom procese:

Aké sú vyhliačky na skvalitnenie študijných podmienok na Slovensku?

Vzdelávanie je skutočne tou najlepšou investíciou, pretože spolu s výchovou a kultúrou formuje vedomie, svedomie, poznanie. Je to nenahraditeľná cesta pri formovaní tzv. poznatkovej ekonomiky a spoločnosti v prípade, že je to naším cieľom. Investovať do vzdelania je dnes dôležitou prioritou pre krajiny, ale aj jednotlivcov.

Nie je to úloha len pre štát, ale aj pre človeka. Dnešná Komisia José Manuela Barrosa navrhuje v rámci finančnej perspektívy pre obdobie od roku 2007 do 2013 najvyšší nárast spoločných prostriedkov práve v oblasti vzdelávania, druhý najvyšší sa týka oblasti vedy. Toto sú naše priority, no pripomínam, že nie na úrovni štátnej zodpovednosti, ale v komplementarite so štátnou politikou celej dvadsaťpäťky.

To platí rovnako vo vzťahu k technickému ako aj humanitnému školstvu. Čo je však dôležitejšie než samotný objem, sú reformy, ktoré vedú k otváraniu európskeho školstva, jeho zatriktívňovaniu a skvalitňovaniu. Najznámejšou značkou týchto rokov, ktorá charakterizuje reformy v Európe je „Bolonský proces“.

Dňa 12. novembra som otváral nový akademický rok na najstaršej univerzite sveta v Bologni, ktorej počiatky siahajú do roku 1088. Mnohé univerzity boli v minulosti viac európske než sú dnes. Medzitým sa celý európsky priestor cez nacionalizmus a rôzne režimy v rámci finančnej

perspektívy fragmentoval, oslaboval a strácal na kvalite, dynamike. Dnes sa k nemu vraciame cez bolonský proces, ktorý umožňuje nielen prenos kreditov, ale aj stupňov vzdelania a v týchto rokoch by mal smerovať k zabezpečeniu kvality na vysokých školách, ktorá bude veľmi rešpektovaná, uznávaná. Toto dnes vytvára prostredie, ktoré je prajné pre študentov a profesorov, aby neboli v Európe len turistami, ale ľuďmi so svojou kvalifikáciou, ktorá je uznávaná, ktorá môže byť využitá pre ich uplatnenie. Je to veľká výzva pre mladých ľudí obzvlášť, pretože generácia pred nami takúto šancu nemala. Dnes je už v Európe viac než 1,2 milióna „Erazmus,, – študentov. Ide o študentov, ktorí sa za dve desaťročia zúčastnili jednosemestrálnych študijných pobytov, ktoré sú rozhodne veľkou investíciou do ich kvalifikovanosti. Tento proces sa posunie ďalej za hranice Únie, Erazmus sa otvorí aj pre študentov z iných kontinentov.

Otázky vzdelávania a jeho prepojenie s praxou sa dostávajú do popredia. Nie je to však len „vec“ štátu či inštitúcie. **Študent získava viac práv, ale aj väčšiu zodpovednosť, pretože je v jeho rukách, ako využije možnosti, ktoré mu nový systém európskeho vzdelávania môže poskytnúť.**

Dr. Anna Lentvorszká PhD.

Katedra národnostných menšín v Sarvaši, Bolonský proces a nový akreditačný program v národnostnom školstve

Aj maďarské vysoké školy spolupracujú na medzinárodnej úrovni pri riešení spoločných výskumných úloh, výmenných stážach študentov, podpisujú sa dohody o bilaterálnej spolupráci univerzít, jednotlivých fakúlt. Podpisovaním týchto dohôd deklarujú schopnosť a ochotu vyslať svojich, ale tiež prijímať zahraničných študentov na štúdium. Mobilita študentov a pedagógov je mobilitou dospelých a zodpovedných ľudí, ktorí si musia uvedomiť svoje možnosti a z nich vyplývajúce povinnosti. Poslucháči sa môžu informovať o možnostiach štúdia v zahraničí na jednotlivých fakultách vysokých škôl. Program *Erazmus/Sokrates* presne určuje nielen pravidlá výberu uchádzačov o štúdium, ale aj akceptáciu v zahraničí získaných kreditov.

Vysoká škola Samuela Tešedíka má dlhoročnú tradíciu. Tu sa už od roku 1959 pripravovali na budúce povolanie budúce učiteľky slovenských a rumunských národnostných materských škôl. V roku 2001 bol do Sarvaša z Békešskej Čaby presunutý aj odbor učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl.

V súčasnosti podľa nových požiadaviek doby aj VŠ S. Tešedíka nadviazala užšie kontakty so zahraničnými inštitúciami na Slovensku. Pedagogická fakulta v oblasti rozvoja spolupráce so slovenskými vysokými školami má dohodu o spolupráci s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici a s novovzniknutou Univerzitou J. Selyeho v Komárne.

Prechádza sa na kreditnú formu štúdia, upravuje sa dĺžka štúdia pre jednotlivé odbory, štúdium je rozdelené ako v celej Európe na tri stupne:

Prvý, bakalársky stupeň štúdia umožňuje získať akademický titul **BSc.** a mal by podľa Bolonskej deklarácie trvať tri až štyri roky alebo **180 až 240 ECTS kreditov.** Poslucháči **na národnostnej katedre**

potrebujú získať vyšší počet kreditov. Konkrétne na Katedre národnostných menšín a cudzích jazykov Pedagogickej fakulty Vysokej školy Samuela Tešedíka má aprobácia **učiteľstvo pre národnostné materské školy** (aj podľa nového akreditačného programu) **212 kreditov ECTS** (180 plus 32 kreditov), dĺžka štúdia je 6 semestrov. Po ukončení prvého stupňa majú možnosť pokračovať v štúdiu na Univerzite J. Selyeho v Komárne ešte dva roky (štyri semestre), aby získali magisterský titul. Tento **druhý stupeň vzdelávania** nie je povinný, ale voliteľný.

Poslucháči Pedagogickej fakulty Vysokej školy Samuela Tešedíka, **odbor učiteľstvo pre prvý stupeň ZŠ** by mali úspešne absolvovať 8 semestrov, alebo **276 ECTS kreditov** (240 plus 36 kreditov). Aby získali magisterský titul, druhý stupeň, je nutné pokračovať v štúdiu ďalší rok (2 semestre). Aj toto štúdium je možné práve na Univerzite J. Selyeho v Komárne.

Po absolvovaní magisterského štúdia a **zložení rigorózskej skúšky** môžu absolventi získať titul: **PaedDr.**

Doktorandské štúdium je 3. stupeň vysokoškolského vzdelávania, zameraný na výskum a akademickú prácu. Po úspešnom ukončení štúdia absolvent získa doktorandský titul **PhD.**

Prijímacie skúšky na vysoké školy sú rôzne, konkrétne záleží od jednotlivých vysokých škôl, od odborov, ktoré si absolvent zvolí, ale aj od jeho ďalších plánov do budúcnosti, ktoré vyplývajú z osobného rozhovoru pri skúške. Maturitné vysvedčenie sa stáva vzhľadom na nové formy maturít, ktoré majú centrálné vypracované kritériá a štandardy, smerodajným pri výbere študentov na jednotlivé fakulty a aprobácie. Osobný pohovor na skúške spôsobilosti je ďalší z rozhodujúcich faktorov pri prijatí študenta na štúdium v špecializácii národnostný učiteľ.

Počas prvých semestrov sa vykryštalizuje postoj jednotlivých študentov k zvolenému oboru, vhodnosť voľby a aj ich schopnosti zvládnuť požiadavky podľa nového akreditačného programu.

Na katedre pôsobia jazykovi lektori (dvaja lektori rumunského a jeden lektor slovenského jazyka), ktorí prednášajú a vyučujú vo svojom materinskom jazyku. Od septembra bude na katedre pôsobiť aj špecialista na *romológiu*.

Katedra má bohatú knižnicu národnostnej literatúry – aj v tomto roku zakúpila z finančnej podpory verejnej nadácie Pre národné a etnické menšiny v Maďarsku knihy v hodnote 150 000 Ft, a doplnila tak knižnicu o viac ako 90 slovenských kníh z jazykovedy, literatúry, metodiky, pedagogiky a psychológie, detskej populárnej a náučnej literatúry, ale aj literatúry pre deti a mládež, videofilmy a CD nosiče so slovenskými rozprávkami a tradičnou hudbou. Aj technické vybavenie učebných priestorov je výborné. V národnostnom kabinete sú pri výučbe aj pre študentov katedry k dispozícii počítače, Internet. Počas prednášok je možné využívať audiotechniku, TV, DVD alebo video-rekordér, videokameru, projektor, meotar...

Budova školy, internát, jedáleň, cvičná škola a škôlka sú v areáli školy. V cvičnej materskej škôlke študenti navštevujú prax v šiestich skupinách. Každá má svoj učebný program, a tak sa študenti oboznamujú s viacerými odbornými vzdelávacími programami a ich metodikou. Okrem toho majú aj vonkajšiu prax v mieste bydliska. V štádiu príprav je dohoda s národnostnými školami o spolupráci v oblasti praxe – praktické cvičenia na národnostných školách. Diaľkoví študenti pracujú v mieste svojho pôsobenia.

Nový akreditačný program sleduje hlavne užšie prepojenie teoretických poznatkov s praxou. Jedna tretina výučby by mala byť spojená s praxou v národnostnom prostredí. Každoročne sa poslucháči zúčastňujú praxe (2 týždne počas školského roka) v materskej krajine, v Lučenci. V popoludňajších vzdelávacích aktivitách, zameraných na jednotlivé vyučovacie a výchovné predmety si precvičujú teóriu a prax pod vedením domácich pedagógov. V dopoludňajších hodinách absolvujú náčuvy v slovenskej základnej a materskej škole, aj v národnostnej maďarskej základnej škole. Aj oboznámenie sa s prostredím a okolím obohacuje poznatky o materskej krajine i slovnú zásobu. V budúcom školskom roku sa aj poslucháči rumunského jazyka budú môcť zúčastniť praxe v materskej krajine – v Arade.

Okrem praxe v materskej krajine je v novom akreditačnom programe zahrnutá okrem metodiky, prednášanej v maďarskom jazyku, aj metódika vyučovania v národnostnom jazyku. Preferovať sa budú praktické

zamestnania v slovenskom jazyku. Úlohy budú zamerané na tvorivosť a samostatnosť. Využívať by sa mali moderné aktuálne formy vzdelávania, ktoré budú neskôr aj samotní poslucháči uplatňovať v praxi podľa praktických skúseností, ktoré získali počas štúdia na VŠ.

Poslucháči sú aktívni aj v mimoškolských aktivitách – tradičné slovenské podujatia, besedy, výstavy, študentské vedecké odborné práce, súťaž VÚS v Maďarsku, prekladateľská súťaž, príprava divadelného predstavenia pre deti MŠ a ZŠ, publikujú v slovenskej tlači.

Študenti si okrem odboru národnostný učiteľ môžu vybrať aj niektorú z ďalších špecializácií, ktorá rozširuje ich uplatnenie na trhu práce.

V národnostnom školstve je prioritné ďalej budovať a posilňovať identitu poslucháčov, ich pozitívne postoje k menšinovej problematike ako takej. Hlavným cieľom je vychovávať pedagógov (alebo absolventov), ktorí budú ďalej šíriť idey spolupráce na poli slovenskej národnostnej politiky, kultúry, vzdelanosti a výchovy k tradíciám predkov. Pozitívny postoj k tradičným hodnotám, uchovávanie zvykov, poznanie a šírenie menšinových ideí a kultúry (tanec, hudba, slovesná kultúra) v ďalšom súkromnom i spoločenskom živote by mali byť po ukončení štúdia samozrejmosťou bez ohľadu na to, aké povolanie si absolventi zvolia.

Metodika

Jastrabanová Eva

Rozvíjanie slovnej zásoby zo slovenského jazyka pri práci s matematickými predstavami

Deti sú dnes obkolesené hračkami. Obklopujú ich umelé hmoty, mechanické hračky, počítačové hry, ale aj akční hrdinovia televíznych seriálov. Čoho je málo, to je hovorené slovo. Pre deti predškolského veku majú najväčšie čaro rozprávky. Rozprávanie učiteľky, ktorá do reči vloží svoje srdce, pohľad do očí a primeranú gestikuláciu, nenahradí žiadna technika. Aj matematické pojmy môžu byť podkladom pre pútavé rozprávanie, geometrické tvary sa môžu premeniť na rozprávkové postavičky. Ak je učiteľka tvorivá a oživí ich v príbehoch, či dramatických scénkach, deti si ich obľúbia a rady sa k nim vracajú. Prostredníctvom nich môžeme rozvíjať nielen matematické pojmy, ale aj rozličné formy správania sa a najmä z jazykového hľadiska rozširovať slovnú zásobu a rozvíjať komunikáciu aj pri výučbe cudzieho jazyka.

Na to chcem v mojej prednáške poukázať. Chcem Vás uviesť do problému, že matematické pojmy sú súčasťou jazyka. Pri plnení úloh z matematiky rozvíjame aj jazykovú gramotnosť, alebo môžeme problém postaviť aj obrátene: jazykovou výchovou rozvíjame matematické predstavy u detí. Matematika je vlastne medzinárodným jazykom. Bez ohľadu na to, kde sa kto narodil a v akom prostredí vyrastal, mala by byť taká zrozumiteľná ako hudba. Tak ako sa deti hrajú so slovami, keď sa učia reč, tak sa treba hrať s matematikou. Je úlohou učiteľa, dať deťom možnosť čím skôr prenikať do tajov matematiky – hrami, zábavnými postupmi, rozvíjaním prvotných záujmov a zvedavosti detí. Závažnú úlohu tu hrá rečová komunikácia. Skôr ako si to dieťa uvedomí, učí sa v cudzom jazyku rátať, poznávať čísla v spojitosti s počtom predmetov pri recitovaní, speve či počúvaní rozprávok.

Najprirodzenejšou aktivitou u dieťaťa v predškolskom veku je hra, ktorá je dominantným prostriedkom rozvoja jeho osobnosti. Medzi

hrou, učením a prácou nie sú v predškolskom veku výrazné rozdiely. Dieťa má tendenciu prežívať akúkoľvek činnosť ako hru. Proces predškolského vzdelávania nachádzame tak v spontánnej, ako aj v navodenej aktivite detí. Navodenie aktivít a motivovanie detí k činnostiam môže byť rôzne, ale vždy má najväčší úspech, ak sa najmä z pohľadu dieťaťa deje v prirodzených situáciách. Každé dieťa tu má príležitosť na určitú väčšiu, či menšiu a z hľadiska jeho veku prirodzenú aktivitu – prípadne môže ostať aj pasívne, iba ako pozorovateľ.

Učiteľ by mal dieťa viesť tak, aby vlastným úsilím „objavovalo“ toľko poznatkov, koľko mu jeho schopnosti umožňujú. To, čo sa mu podarí zvládnuť samostatne, zanecháva trvalú stopu, ktorú bude vedieť aplikovať v podobnej situácii. Dieťaťu treba pomáhať len toľko, aby mu zostal priestor na samostatnú činnosť. Aby učiteľka mohla takto pracovať, musí poznať povahové črty dieťaťa, jeho pracovné tempo aj citovú oblasť. Nepravidelná dochádzka dieťaťa do materskej školy ovplyvní jeho možnosť plynulo pokračovať v práci. Aby sme dosiahli systematickosť, doporučujem pracovať s deťmi v menších skupinách a tieto vytvárať na základe poznania úrovne vedomostí detí. Vzhľadom na rozumovú chápatosť a predpoklad reakcie detí je pri príprave obsahu potrebných viac variantov. Vždy si treba nájsť priestor na **spätnú informáciu**. Tu je ťažisko v didaktických hrách. Dieťa tu má možnosť na vyjadrenie sa slovom. Pojmy na označovanie miesta, tvaru, pohybu treba vo vete dať do gramaticky správnej podoby. Tu je spätosť s jazykom. Pri manipulácii s predmetmi dieťa dostáva veľa podnetov k reči po stránke formálnej i obsahovej, ako aj od učiteľky správny rečový vzor.

Význam matematiky pre technický rozvoj nikto nespochybňuje. Významná je aj pre všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, kde zohráva dôležitú rolu. Rozvíja schopnosti, ktoré môžu prispieť k životnej úspešnosti. Takou je aj výchova reči, ktorá je výchovou najvyšších hodnôt človeka, pretože ide o dorozumievací prostriedok medzi ľuďmi.

Rodičia aj učitelia sa snažia najmä o to, aby dieťa zvládlo rôzne životné situácie. Kto má dobrú priestorovú predstavivosť, vie si účelne zariadiť byt, dobre zaparkovať auto, uložiť veci v skrini, alebo esteticky vysadiť kvety v záhrade. Je úspešný v športe, či pri práci na počítači.

Priestorová predstavivosť – čiže schopnosť vnímať priestor, je jedna zo súčastí globálnej inteligencie človeka. Ide vlastne o schopnosť vytvárať si v mysli obrazy, uchovať si ich v nej a po čase si ich vedieť vybaviť. Harvardský profesor Hovard Gardner tvrdí, že takéto zapamätanie si obrazov je hodnotnejšie ako pomocou slov. Konkrétne: ak chce od nás niekto informáciu, ako sa dostane napr. na poštu, trasu si ľahšie vybavíme v mysli, ako slovne opíšeme. Aj v rámci emočnej inteligencie je významná **predstavivosť**. Už troj– štvorročné dieťa má schopnosť vybaviť si v mysli obraz, ktorý si premieta ako film. Táto schopnosť je dokonca v detstve silnejšia ako v dospelosti. Predstavy znižuje psychický aj fyzický stres.

Využitie sily predstavivosti môžeme u detí zamerať aj na matematiku. Ak majú pri zoznamovaní sa so základnými matematickými pojmami a vzťahmi pozitívne predstavy, prispeje to k dobrému vzťahu k matematike. Pri matematike sa riadime osvedčenými krokmi, ktoré budem aj ja prezentovať.

Orientácia v priestore

Deti sa musia naučiť chápať priestorové vzťahy, ktorými sa určuje:

- a) poloha ich tela, resp. jeho časti v priestore,
- b) poloha vecí v priestore,
- c) možnosti zmeny polohy.

Tieto pojmy sú dôležité nielen v matematike, ale aj z hľadiska rozvíjania reči a komunikácie. Preto ich učíme deti aj v cudzom jazyku.

Je dôležité, aby sa deti čím skôr naučili správne chápať a následne aj správne používať slová:

na, v, nad, pod, pred, za, vedľa, medzi, naproti, hore, dolu, vysoko, nízko, blízko, ďaleko, vnútri, vonku, vpredu, vzadu, uprostred, okolo, oproti, vpravo, vľavo, bližšie, ďalej, vyššie, nižšie.

Pomocou týchto slov sa majú deti naučiť popisovať:

- *svoju polohu v priestore*, napr. som **v** kuchyni, stojím **pri** dverách, sedím **na** stoličke, ležím **pod** perinou, atď.
- *polohu objektov (vecí) vzhľadom k vlastnému telu, osobe*: mama stála **za** mnou, oco išiel **predo** mnou, Miško stál **vedľa** mňa a pod.
- *vzájomnú polohu dvoch rôznych objektov*: kniha leží **na** stole, nohy mám **vedľa** seba, auto je **v** garáži.
- *rozhodovanie o tejto polohe*: je, alebo nie je, kniha uložená **v** knižnici? Nie je, kniha leží **na** stole. Idú deti **okolo** stromu? Nie, deti idú **po** chodníku.

Cvičenia môžu mať formu jazykovej výchovy, ale môžu sa využiť aj v iných výchovných zložkách.

Praktické cvičenie:

Výtvarná výchova

I. variant:

ÚLOHA: Nakresli si svoje mesto... Nakresli svoj dom ...

POSTUP: Po ukončení prác zhotovíme výstavu. Každé dieťa slovne opíše svoju hru – kresbu.

Napr. V mojom meste je **pri** škole obchod. Cesta ide **popri** potoku. Môj dom je **vyšší** ako dom babičky, ktorý je **pri** lese... Náš dom je **pri** obchode. **Hore** na streche je komín a anténa. **Blízko** vás je park.

Ak jazyková vyspelosť nie je natoľko rozvinutá, učiteľka dáva dieťaťu pomocné otázky, napr. Povedz mi, kde je škola? Kde sú obchody? Čo je bližšie – ďalej?

II. Variant:

Telovýchovné zamestnanie

Úloha: Deti si urobia prekážkovú dráhu. Idú vo dvojiciach. Jedno dieťa má zaviazané oči, druhé, ktoré ho vedie, hovorí smer: ideme **doprava**, budeme liezť **popod** stôl, teraz pôjdeme **po** lavičke ... a podobne.

V popredí rozvíjania matematických predstáv je vždy praktická činnosť detí. Dieťa sa najviac učí aktívnou formou. Požiadavky sa preto úmerne zvyšujú tak, ako sa zvyšujú aj individuálne schopnosti detí.

Závažnú úlohu hrá v tomto vývine rečová komunikácia, ktorá je nevyhnutná pri získavaní ďalších poznatkov. Nielen učiteľka rozpráva, ale hlavne v ďalšej časti nechá hovoriť dieťa, alebo deti medzi sebou.

POROVNÁVANIE A TRIEDENIE PREDMETOV PODĽA MNOŽSTVA, VLASTNOSTÍ, VELKOSTI, ČÍSELNÝ RAD 1 – 3.

Praktická činnosť:

Zamestnanie: Matematické predstavy

I. variant

Motivácia: Ako ježkovia zbierali jabĺčka

Námet: Eva Vidomá – časopis Predškolská výchova

Pomôcky: Traja ježkovia v troch veľkostiach, konár s jabĺčkami, košík, pracovné listy

Úloha: Určovať veľkosť, množstvo, viesť deti k správne označeniu umiestnenia predmetov pomocou prísloviak.

Motivácia:

báseň

Ježko

Išiel Ježko dole briežkom,
stretol sa tam s druhým ježkom.
Tretí ježko bežal briežkom,
utekali za ním briežkom.
A tak spolu bežali,
až si nôžky zodrali.

1. Úloha: Nakreslíme si plánik cesty. Každému ježkovi vyznačíme cestu inou farbou.

Otázky: Koľko bolo ježkov? Ktorý bol najväčší, najmenší ?

- 2. Úloha:** Ježkovia si sadli pod strom. Boli na ňom jablčka.
- Otázky:** Aký to bol strom? Koľko bolo na ňom jablák? Akej boli farby? Boli rovnako veľké?....
- 3. Úloha:** Ježkovia sa rozhodli vziať si jablká do brlôžka. **Najväčší** tatko ježko zobral **najviac** jablák.
- Otázky:** Koľko si zobral jablák? Tri. Potom prišiel **menší** ježko, bola to mama ježuľa. **Koľko** zobrala ona? **Dve**. **Najmenší** ježko chcel tiež pomôcť. Koľko zobral on? **Jedno**.

Deti môžu manipulovať so skutočnými predmetmi, s obrázkami na tabuli, alebo v samostatnej práci v pracovnom zošite.

II. variant.

Práca s obrázkami

Deti „oberajú“ jablká zo stromu a ukladajú do košíka, na stôl, do vrecka a pod. podľa pokynov učiteľky, napr.: „Janko, polož jablko na stôl. Eva, daj jablko do poličky. Katka, vlož tri jablká do košíka.“ a pod.

Činnosti môžeme ukončiť hrou: lezie ježko, lezie v lese.

Odporúčenie: Takúto pomôcku využijeme aj na tvarové vnímanie – ostne ježkov sú *špicaté*, jablká *okrúhle*, strom *vyšoký* a pod.

Predstavivosť je mimoriadne dôležitá pri zapamätávaní – teda aj pri učení. Predstavuje základ všetkých tvorivých schopností. S rozvíjaním predstavivosti je potrebné začať už u malých detí. Najpriaznivejšie obdobie je vo veku 4 – 6 rokov. Tu sú dôležité hry so stavebnicami, kockami, z ktorých si deti stavajú mestá, domy, garáže. Ak si uvedomíme, že tieto hračky uprednostňujú viac chlapci, je samozrejmé, že sa to neskoršie prejaví v ich lepšej priestorovej predstavivosti v porovnaní s dievčatami. Predpoklad, že dieťa sa bude matematikou rado zaoberať je, ak sa s ňou stretáva v hrových súvislostiach.

Praktické cvičenie:

Námet na rozvoj orientácie pri hre so stavebnicami.

Úloha: Postavíme si mesto, v ktorom bude zoologická záhrada

Cieľ: Precvičenie pojmov priestorovej predstavivosti a rozvoj fantázie detí

Motivácia: Rozprávkový príbeh o opičke Lile, ktorá sa stratila.

V zoologickej záhrade žila malá opička Lila. Bola tam veľmi šťastná. Často tam chodili deti. Páčilo sa im, ako opice skáču a hojdajú sa na konári. Aj opička Lila sa vždy predvádzala. Najviac jej vždy tliekala malá Katka. Tá chodila do zoologickej záhrady aj v nedeľu s mamou a ockom. No raz neprišla. Ani na druhý deň, ani v sobotu, ani v nedeľu. Opička Lila bola veľmi smutná. Využila chvíľu, keď ošetrovateľ čistil klietku a ušla. Rozhodla sa, že Katku musí nájsť.

Postup: Učiteľka slovne komentuje možnú cestu opičky, napr.: opička išla cez park, potom prešla cez cestu ku pošteaž prišla ku škole. Zastala pod oblokom a počula tam spievať deti, ktoré sa práve chystali ísť na školský dvor. Tam ju našla Katka. Spolu s deťmi a s pani učiteľkou ju zaviedli do zoologickej záhrady.

Obmena

Príbeh o tom, ako sa stratila Katka a rodičia ju hľadajú v zoologickej záhrade pri kliebkach so zvieratkami. Deti zároveň poznávajú a pomenúvajú exotické zvieratá – napr. lev, žirafa, slon.

Didaktické pomôcky:

Variant I.: stavebnice, dopravné značky, podložka, stromy....alebo nakreslený orientačný plánik mesta .

Variant II: Deti si môžu zhotoviť mesto aj zo škatúl, ktoré oblepia na pracovnej výchove, zvieratká z plyšu, z lega, papiera...

Prehľad, ktorými matematickými pojmami sa deti zaoberajú.

- a) **porovnávanie** – deti porovnávajú domy, veže, autá, stromy, ohrady pre zvieratá...
- b) **triedenie** – podľa farby, tvaru, veľkosti, otázky: povedz, akú farbu má dom, auto, povedz, ktorý dom je vysoký, nízky, ktoré auto je veľké, malé, osobné, nákladné, ktoré zviera je malé, veľké, ktoré sú nebezpečné...
- c) **rátanie** – deti určujú, čoho je viac – menej, otázky: porátaj, koľko je domov, okien, poschodí, zvierat, detí
- d) **priestorová predstavivosť** – deti slovne označujú, kde budú stáť domy, stromy, autá, ohrady....otázky: povedz, ktoré auto ide prvé, posledné, vpravo, vľavo....
- e) **grafické znázorňovanie** – nakresli plán ZOO, cestu, kadiaľ opička išla ku škole...

Pri činnostiach, zameraných na porovnávanie a triedenie tvarov, si deti majú osvojiť a prehľbovať predovšetkým:

- schopnosť vyjadriť a slovne charakterizovať tvary: špicatý, hranatý, oblý, okrúhly, guľatý
- schopnosť vedieť vyjadriť a rozlíšiť tvary v okolí, napr. lopta je okrúhla, okno je hranaté, nožnice sú špicaté
- vyhľadávať tvary pri manipulácii s predmetmi – napr. pri hre so stavebnicou .
- nakresliť a vymodelovať predmety dlhé, krátke, vysoké, hrubé, tenké, široké, úzke ...

Deti rady experimentujú s materiálom. Potrebujú rozumieť pojmom **veľký a malý** a osvojujú si aj ostatné dimenzie – **dlhý, krátky, tenký, hrubý, široký, úzky, vysoký, nízky...**

Praktické cvičenie:

Výtvarná činnosť

Obsah: NAŠA RODINA

Pomôcky: výkresy, farbičky

Postup: Deti si nakreslia členov svojej rodiny. V rozhovore pomenujú, určujú, kto je najvyšší, najnižší, či je viac dospelých alebo detí, vzájomne porovnávajú a určujú, koho rodina má najviac – najmenej členov

Obmena

Obsah: AKO RASTIEME

Vo vekovo zmiešanej skupine detí využijeme vekové aj výškové rozdiely medzi nimi :

I. variant: Trojica detí si obkreslí ruku v poradí tak, že prvá bude obkreslená najmenšia, potom stredná a najväčšia. Dieťa – hádač určuje, komu ktorá ruka patrí. O pravdivosti výroku sa presvedčíme tak, že ruky obkreslíme na jedno miesto od najmensej po najväčšiu.

II. variant: Pripravíme tri páry topánok – tri veľkosti, takisto nohavice, svetre... Jedno vybraté dieťa oblieka druhé dieťa tak, aby mu boli veci veľké, malé, akurát...

Poznámka: Učíme deti, aby vedeli aj slovné vyjadriť svoje pocity z použitých vecí, napr.: je mi to malé, tlačí ma to ...

HLADANIE DLHÝCH A KRÁTKYCH VECÍ

- Obsah:** PÁTRAČI – didaktická hra.
- Pomôcky:** palice rôznej dĺžky, predmety v triede – herni, meter, stuha, povraz, košíky
- Postup:** Z detí vytvoríme dve skupiny v počte 3-5. Každá skupina dostane paličku a košík. Jej úlohou je vyhľadať a zozbierať v priestore predmety, ktoré sú dlhšie – kratšie ako je palička. Po vyčerpaní časového limitu deti spoločne skontrolujú splnenie úlohy – slovné komentujú.
- Obsah:** HRA NA MODELÁROV
- Pomôcky:** Modelovacia hmota, podložky s predkreslenými čiarami rôznej dĺžky
- Postup:** Deti vyrábajú z modelovacej hmoty tenké šúľky podľa dĺžok predkreslených na podložke. Potom slovné vyjadria, koľko majú krátkych, koľko dlhých, ktorých je viac, ktorých je menej.
- Obmena:** Deti stáčajú šúľky do slimákov a určujú, koľko majú veľkých – malých slimákov.

ZÁVER:

Okrem uvedených praktických činností využívame vhodné literárne žánre. Počítanie je súčasťou rytmických riekaniak a básničiek. Dieťa si ich najprv oslovuje mechanicky, ale postupne si uvedomuje význam slov, označujúcich čísla. S matematickými pojmami sa dieťa stretáva v riekankách aj v básničkách. Tým sa posilňuje pamäť a rozvíja slovná zásoba. Vhodné sú aj rozprávky, ktoré sa dajú využiť na dramatizáciu, kde je predpoklad aktívneho rečového dialógu, napr. O repe, Pampúšik, Tri prasiatka, Rukavička, Zámoček. Pri práci s pracovnými listami sa zároveň zdokonaľuje grafomotorický prejav.

Jednotlivé námety činností, ktoré som uviedla v prednáške jasne dokumentujú, že v materskej škole, ale aj u najmladších žiakov sa rozvoj slovenského jazyka môže uskutočňovať vo všetkých organizačných formách. To zároveň odráža skutočnosť, že tvorivá učiteľka, ktorá chce rozvíjať slovnú zásobu a komunikáciu v slovenskom jazyku, má na to počas dňa dostatočný priestor.

Pre plynulý prechod dieťaťa z materskej školy do 1. ročníka základnej školy je žiadúce zachovať hravé formy aj v prvých mesiacoch na vyučovaní, pretože tieto sú deťom v tomto veku vlastné. Dovoľte mi prednášku ukončiť konštatovaním, že to, čo sa zanedbá do šiesteho veku života dieťaťa, sa veľmi ťažko dobehne v období školskej dochádzky.

Celkový cieľ je: **Pripraviť deti na vstup do školy tak, aby aj tu bol pre ne každý deň plný radosti z dosiahnutých výsledkov.**

Použitá literatúra

Predškolská výchova 2003/2004

Odborné články – Doc. RNDr. Viera Uherčíková

Doc. Ivan Haverlík Csc.

Jana Remišová: S pastelkou v kráľovstve matematiky

Komunikácia a didaktické hry vo vyučovacom predmete slovenský jazyk na 1. stupni základnej školy

Kvalitné poznanie a praktické ovládanie zákonitostí slovenského jazyka je podmienené **pohotovou, funkčnou a kultivovanou komunikáciou**. Hlavným cieľom vyučovania slovenského jazyka na 1. stupni, ako aj pri vyučovaní iných cudzích jazykov je:

- položenie základov **komunikačných zručností žiakov**
- zvládnutie pravopisnej a výslovnostnej normy
- **osvojenie si a zmechanizovanie kvalitných ortografických návykov a zručností, t.j. správne a estetické písanie**

Obsahom vyučovania slovenského jazyka je vyučovať jazyk bez oddeľovania jednotlivých zložiek, tieto musia tvoriť jeho integrálnu súčasť. Učivo musí obsahovať:

- a) jazykovú zložku
- b) slohovú zložku
- c) písanie

Žiaci dostávajú veku primeranou formou základné poznatky:

- zo zvukovej stránky jazyka a pravopisu, lexikológie /vrátane slovotvorby/, morfológie a syntaxe
- z javov v slohovej výchove, zameraných na **komunikáciu** – reprodukciu textov a vlastnú tvorbu
- poznatky z písania

Učiteľ si pri vyučovaní vyberá vhodné:

- formy a metódy na dosiahnutie cieľov
- štruktúru hodiny
- **využívanie vhodných textov z literatúry, učebnice, pracovné listy, cvičebnice, jazykové príručky, encyklopédie a ďalšie učebné pomôcky**

Obsah vyučovania slovenského jazyka zvyšuje nároky na samostatnosť, tvorivosť a organizáciu práce učiteľa.

Pre rozvoj **komunikácie** na vyučovacích hodinách má učiteľ široké pole pôsobnosti. Najdôležitejšie v tomto procese je pridržiavať sa overených zásad, metód a foriem práce s prvkami modernizácie vyučovania. Vo vyučovacom procese sú najviac používané a účinné tieto didaktické zásady, metódy a formy práce:

1. Zásady:

- zásada spojenia školy so životom
- zásada názornosti
- zásada aktívnosti
- zásada primeranosti
- zásada postupnosti

Didaktické zásady sú základné pravidlá o tom, ako má učiteľ vyučovať, aby čo najkvalitnejšie a najrýchlejšie dosiahol vyučovacie ciele.

2. Metódy:

- **didaktická hra**
- **samostatná práca**
- **problémová metóda**
- **metóda rozhovoru**
- **metóda práce žiakov s učebnicou a knihou**
- **inscenačná metóda**
- **diskusia**
- **inštruktáž**

Spôsob, ktorým učiteľ navodzuje a riadi výchovno-vzdelávací proces, sa označuje ako metóda. Pod jej pojmom rozumieme systematickú postupnosť činností, smerujúcich k dosiahnutiu cieľa.

3. Formy:

- individuálna práca
- skupinové vyučovanie
- besedy
- vychádzky
- výlety
- exkurzia

Organizačné formy vyučovania charakterizujú všetky činnosti žiakov v určitých organizačných formách, pri ktorých sú rešpektované didaktické princípy.

Pri vyučovaní akéhokoľvek cudzieho jazyka sa za najdôležitejšiu metódu považuje **komunikácia**. Metódou, ktorá dokáže veľmi dobre podporovať a rozvíjať komunikáciu žiakov, je **didaktická hra**.

Hra, ako činnosť človeka, je stará ako samo ľudstvo. Hra je typickým prejavom dieťaťa, v ktorom sa odráža jeho osobnosť, jeho poznávanie sveta, samostatnosť a realizácia vlastných možností a jeho schopností. Školská prax potvrdzuje, že ak žiakovi niečo nie je jasné, nemá to rád. Ak mu však ukážeme cestu hľadania, riešenia, napr. prostredníctvom hry, žiak to nebude považovať za príťaž, ale skôr za zábavu.

Hru vo vyučovacom procese však nesmieme považovať za akýsi umelý doplnok vyučovacej hodiny, keď „zvýši čas“, ak „sú žiaci dobrí“. Hra musí byť zakomponovaná do vyučovacej hodiny ako jej súčasť, musí mať jasný didaktický cieľ, ináč stráca význam a efekt. Vyžaduje si to však od učiteľa maximálnu pripravenosť na každú vyučovaciu hodinu. Vhodná hra počas vyučovacej hodiny sa stáva pre žiakov výborným stimulom do ďalšieho učenia a zároveň u nich vytvára pocit hrania sa. Správne zvolenou hrou sa podporí záujem o predmet, zvýši aktivita, tvorivosť a fantázia žiakov. Aj tzv. neaktívni žiaci sa usilujú prejavíť svoje schopnosti. Keďže žiaci počas hry komunikujú s učiteľom a aj navzájom medzi sebou, rozvíja sa komunikácia, slovná zásoba, logické myslenie, ale aj prosociálne vzťahy a postoje. Popri verbálnej komunikácii sa rozvíja aj neverbálna.

Rozmanitosť hier, s ktorými sa stretávame, vytvára aj problém s ich klasifikáciou a členením. V pedagogickej praxi sa zaužívalo delenie hier na dve hlavné skupiny:

1. hry **spontánne**, alebo tiež nazývané **tvorivé**
2. hry s **pravidlami**, kam zaraďujeme **didaktické** a **pohybové** hry

Využívanie didaktických hier sa veľmi odporúča aj pri vyučovaní slovenského jazyka. Ak vhodne vyberieme hru, nenáročnou metódou môžeme dosiahnuť veľmi dobré výsledky v komunikácii žiakov. Primeraná zložitosť a náročnosť didaktických hier umožňuje rozvoj myslenia a reči, rozumových schopností, pozornosti, dôvtipu, vynachádzavosti, vytrvalosti a formovanie dobrého vzťahu medzi učiteľom a žiakom.

V didaktických hrách sa žiak podriaduje určitým záväzným pravidlám, čo v značnej miere vyvíja tlak na jeho vôľu, disciplinovanosť, sebaovládanie, sebakontrolu, podporujú samostatnosť a sebadôveru. Jednou z najdôležitejších úloh, ktorú didaktické hry plnia, je aj podpora a rozvoj komunikačných schopností žiakov, ktorí pri spontánnej hre zabúdajú na zábrany v komunikácii. Rozvojom slovnej zásoby sa rozvíja aj myslenie žiakov a rozvojom myslenia ich vyjadrovacie schopnosti.

Ukážky didaktických hier zo slovenského jazyka na rozvoj komunikácie

1. Názov: Prišla loď

Cieľ: Rozvíjať slovnú zásobu

Postup: Prišla loď a priviezla písmeno Z, /slabiku pa, slovo škola/, žiakovi hodíme malú loptičku, keď ju chyť, musí hneď povedať slovo/vetu/, ktoré sa začína uvedeným písmenom /slabikou, slovom/. Potom hodí loptu späť učiteľovi. Hra pokračuje s obmenami.

Napríklad: zajac/ paradajka, Naša škola je nová/.

2. Názov: Čo som videl?

Cieľ: Rozvíjať schopnosť pohotovo sa vyjadrovať a tvoriť vety

Postup: Žiaci si majú zapamätať niekoľko slov. Počet slov sa po čase zväčšuje. Učiteľ začne: „Bol som pred školou. Videl som strom a kvety“. Ukáže na ďalšieho žiaka. Tento opakuje všetko, čo bolo skôr povedané a pridáva ďalšie vhodné slovo. (Obmena hry: Čo som videl v ZOO? Čo máme v triede?)

3. Názov: Na slabiku

Cieľ: Precvičovať schopnosť tvorenia slov

Postup: Učiteľka povie niektorú slabiku a ukáže na žiaka. Ten musí slabiku doplniť tak, aby vzniklo slovo. Príklad: slabika **la** a hráč – žiak dopĺňaže ...lavica. Potom ukáže na ďalšieho: **lampi**ón, **lampa**... atď.

4. Názov: Rebríček

Cieľ: Rozvíjať slovnú zásobu

Postup: Zostaviť rebríček, ktorý má 5 priečok. Rebríček je zostavený zo slov s rovnakým začiatočným písmenom. Každé nasledujúce slovo musí mať o jedno písmeno viac, napríklad:

A	M
Ak	má
Ale	med
Anna	mama
Astra	mačka

5. Názov: Veselé písmenká

Cieľ: Precvičovať tvorenie viet

Postup: Učiteľka povie/vylosuje napríklad 5 písmen a žiaci majú tvoriť logickú vetu. Slová vo vete sa musia začínať na dané písmená v povedanom/vylosovanom poradí. Napr.:

Písmená: M – Ž – S – D – P

Riešenie:

Malá Želka sadí **drobné** prvosenky.

Malá žabka skočila **do** potoka.

Moji žiaci stále **dobre** pracujú.

6. Názov: Na slabiky – reťaz

Cieľ: Rozvíjať koncentráciu a pohotovosť v tvorení slov

Postup: Na začiatku určíme / vylosujeme hráča, ktorý hru začína a určíme smer, ktorým bude hra pokračovať. Určený hráč začne hru tým, že povie akékoľvek slovo. Jeho sused musí rýchlo povedať iné slovo, také, aby začínalo slabikou, ktorou sa končilo predchádzajúce slovo. Napríklad: kniha – haluška – kapor – porisko – kosa atď.

7. Názov: Kto vie viac

Cieľ: Rozvíjať postreh a slovnú zásobu

Postup: Deti si sadnú do polkruhu okolo učiteľky, ktorá im postupne ukazuje kartičky s písmenami. Napríklad obráti k deťom písmeno A a povie: „mesto”. Každý sa snaží vysloviť určené mesto. Určuje sa ďalej: vták, hora, osoby atď. Ktorý žiak má najviac bodov za správne odpovede, vyhráva.

8. Názov: Obrázkový príbeh

Cieľ: Rozvíjať tvorivé myslenie – rozvoj slovnej zásoby, fantázie.

Postup: Učiteľka vylosuje/vyberie 5-10 obrázkov /podľa náročnosti/ a upevní na magnetickú tabuľu. Žiaci majú tvoriť príbeh, aby v ňom boli použité slová na obrázkoch v uvedenom poradí. Príbeh môže byť vtipný, skutočný. Nevyklučuje sa ani absurdita. Pri tvorení nemôžu byť použité ďalšie podstatné mená, iba iné slovné druhy, aby vety mali zmysel.

Napríklad:

Obrázky: okno – včela – kvet – uhorka – lietadlo – Afrika –
batéria – ruža

Riešenie:

Keď som sa zobudil, pozrel som sa z okna. Uvidel som včelu, ktorá sedela na kvete uhorky. Zbadal som lietadlo. Možno letí do Afriky. Musel som ísť kúpiť novú batériu. Keď som sa vrátil, polial som ruže.

Andrea Nováková

Školy v prírode

Školy v prírode, ktoré organizuje každoročne Celoštátna slovenská samospráva v spolupráci s Ministerstvom školstva SR, môžeme považovať za integrovaný vyučovací proces vo 4. ročníku v prípade Detvianskej Huty a v 6. – 7. ročníku v prípade Vyšného Medzeva. Zúčastňujú sa na nich školy s vyučovacím jazykom slovenským a dvojязыčné slovenské školy v Maďarsku. Žiaci, okrem toho, že si precvičujú a prehlbujú svoje jazykové vedomosti, získavajú poznatky z oblasti prírodovedných a spoločenskovedných odborov.

Školy v prírode majú dôležité postavenie v učebnom pláne slovenského jazyka a slovenskej vzdelanosti. Zohrávajú významnú úlohu v rozvoji slovnej zásoby, konverzačných schopností i v rozšírení poznatkov slovenskej kultúry, histórie, zvykov, ako aj v rozvoji osobnosti dieťaťa.

Podľa pedagógov školy v prírode je ich úlohou pripraviť žiakov tak, aby

- ★ osvojenú slovnú zásobu dokázali používať v reálnom živote,
- ★ poznali materskú krajinu, jej históriu, kultúru, zemepis,
- ★ dokázali medzi nimi ľahko nachádzať zrozumiteľné súvislosti,
- ★ sa vedeli vynájsť v rôznych situáciách,
- ★ sa učili správne pomenovať jednoduché veci v okolí, ako aj dostupné prírodniny, jednoducho ich opisovať a rozprávať o nich.

Pre školy v prírode základných škôl krajanov sú ciele vyučovania slovenského jazyka nasledovné:

1. Z jazykového hľadiska

- ★ rozvíjať aktivitu a samostatnosť žiakov, utvárať kladný vzťah k slovenskému jazyku
- ★ učivo podávať postupne, s jednoduchou slovnou zásobou, gramatickými, lexikálnymi, syntaktickými i fonetickými javmi, pomocou bohatého ilustračného materiálu

- ★ jednotlivé javy vysvetľovať, nacvičovať a automatizovať v malých celkoch s nadväznými cvičeniami, ktoré vychádzajú z hovorového jazyka a tvoria malé dialógy
- ★ pri poradi a spôsobe preberania učiva nevychádzať zo slovenskej normatívnej gramatiky, ale prihliadať na frekventovanosť a zložitosť nového javu
- ★ podať základné gramatické učivo – skloňovanie, časovanie, stupňovanie, ktoré má umožniť dobrú úroveň orientácie v slovenskom prostredí a súčasne má tvoriť základ pre ďalšiu prácu s jazykom, v našom prípade doma na hodinách slovenčiny a mimo nich

2. Z hľadiska prírodovedných predmetov

- ★ osvojenie odborných termínov v slovenskom jazyku
- ★ viesť žiakov k pravdivému poznaniu sveta – Slovenska, prírody a spoločnosti na základe pozorovania života rastlín, zvierat, ľudí
- ★ vytvárať zručnosti, manipulovať s prírodninami, s vecami, so spoločenskými dokumentmi, chápať vzťahy medzi nimi a vedieť vyjadriť tieto zákonitosti slovom, usporiadaním, kresbou alebo iným spôsobom
- ★ rozvíjať aktivitu a samostatnosť žiakov, utvárať kladný vzťah k práci
- ★ formovať hygienické návyky a kultúrne správanie žiakov
- ★ viesť žiakov k starostlivosti o životné prostredie a k láske k vlasti i materskej krajine – k Slovensku

Obsah učiva slovenského jazyka v školách v prírode je usporiadaný podľa jazykových vedomostí žiakov a jazyková úroveň je kritériom pre diferencovanie do skupín.

V učebných osnovách medzi školami v prírode v Detvianskej Hute a vo Vyšnom Medzeve je značný rozdiel, veď do týchto škôl prichádzajú žiaci rôznych vekových kategórií.

Školu v prírode v Detvianskej Hute navštevujú žiaci I. stupňa, t.j. 4. ročníka. Pedagógovia sa tu zameriavajú najmä na prírodovedné pred-

metry a pomocou nich rozvíjajú slovnú zásobu a konverzačné schopnosti žiakov v slovenskom jazyku.

Medzi tieto predmety patria – vlastiveda
– vecné učivo

Okrem týchto predmetov žiaci svoje zručnosti a schopnosti rozvíjajú na hodinách výtvarnej a telesnej výchovy.

Na hodinách **vlastivedy** sa žiaci naučia najzákladnejšie údaje o Slovensku:

- kde sa nachádza Slovensko
- hlavné mesto – Bratislava
- najväčšie rieky – Dunaj, Váh
- najväčšie mestá – Košice, Prešov, Banská Bystrica, Zvolen
- najväčšie pohorie – Vysoké Tatry

Okrem osvojenia poznatkov o Slovensku sa žiaci na hodinách vlastivedy oboznámia s miestom, kde sa nachádzajú – Detvienskou Hutou.

Dozvedia sa, že

- Detvianska Huta leží blízko mesta Zvolen
- je obcou a jej *relieéf je kopcovitý* (nová slovná zásoba)
- v okolí sa nachádzajú pamiatky ľudovej architektúry – *zrubové stavby*
- v erbe Detvianskej Huty sú *klasy, lemeš a čerieslo*, ktoré vyrastajú z vršku.

Obsah **vecného učiva** je usporiadaný podľa vzťahu a súvislosti, ktoré vyplývajú z prírodných zmien, zo základných prírodných zákonitostí a aj zo vzťahov týchto vyučovacích hodín. Žiakov vo vybraných tematických okruhoch učiva uvádza do základných životných situácií a vzťahov, s ktorými prichádzajú do styku. V rámci vecného učiva sa žiaci zúčastňujú na vychádzkach v prírode, kde sa učia pozorovať veci a javy, samostatne si ich všímať a odhaľovať medzi nimi nápadné i menej nápadné súvislosti.

Pozorujú podstatné znaky známych javov, učia sa o veciach a javoch samostatne hovoriť, opisovať ich a uvádzať do súvislosti (napr. opis okolitej prírody či ročného obdobia).

Na hodinách výtvarnej výchovy používajú a učia sa zaoberať sa dostupnými prírodninami.

Z hľadiska slovenskej vzdelanosti v škole v prírode v Detvianskej Hute sú dôležité hodina hudobnej výchovy a činnosti mimo vyučovacích hodín – vychádzky do okolia, výlety do najbližších miest, či návšteva miestneho radošínskeho divadla.

Počas vychádzok do okolia sa žiaci oboznamujú s pamiatkami ľudovej architektúry - zrubovými stavbami so sedlovou šindľovou strechou a ostreším, ktoré sú typické pre tento kraj a, žiaľ, sú už zriedkavosťou. Okrem toho môžu obdivovať vyrezávané kríže rezbára Emila Machavu a rímskokatolícky kostol, postavený v neskoroklasicistickom štýle, ktorý sa hrdí oltárom z roku 1843. V Detvianskej Hute stojí strom, ktorý patrí medzi národné symboly Slovákov – 25 metrov vysoká lipa s obvodom kmeňa 5-6 m, ktorá má vyše 400 rokov. Je to rarita, ktorú si nedajú ujsť ani deti zo školy v prírode.

Divadelný súbor, ktorý pôsobí v Detvianskej Hute, sme navštívili počas pobytu v roku 2000. Predstavenie tohto amatérskeho divadla ponúklo žiakom ukážku z prekrásnych stredoslovenských krojov. Obyvatelia Detvianskej Huty majú veľký zmysel pre úctu k tradíciám. Kroje si uchovávajú a pýšia sa nimi v nejuden cirkevný sviatok či na hutianskej hostine.

Na hudobnej výchove sa žiaci naučia niekoľko miestnych ľudových piesní.

V hutianskej, ale aj v medzevskej škole v prírode žiakov nabádajú k objektívnemu názoru na svet okolo seba. Vedú ich k tomu, aby sa zúčastňovali na deľbe práce v detskom kolektíve, cítili zodpovednosť za výsledky svojej práce v škole i mimo školy, vážili si poctivú prácu, v rámci svojich možností pomáhali iným, a aby sa v nich vytváral kladný vzťah k slovenskému jazyku i deťom celého sveta. Dôležitú úlohu plní pestovanie úcty a lásky k všetkým národnostiam. Výchovným pôsobením všetkých aktivít v škole v prírode sa prehlbujú morálne vlastnosti žiakov ako sú družnosť, pracovitosť, skromnosť, česťnosť, ale aj vytrvalosť, ohľaduplnosť, znášanlivosť, kritickosť sebakritickosť.

Na základe činností sa vo vyučovacích predmetoch rozvíja a prehĺbuje pracovná výchova. Žiakov učia chápať užitočnosť správnej organizácie práce i učenia sa slovenského jazyka.

Pobyt v škole v prírode pôsobí aj na rozvoj estetického citenia žiakov. Učia sa chápať význam kultúrnych pamiatok ľudových tradícií slovenského národa a uvedomujú si nevyhnutnosť tieto pamiatky a zvyky chrániť i zachovávať.

Do školy v prírode vo **Vyšnom Medzeve** prichádzajú žiaci II. stupňa, zo 6.-8. ročníka. Pracujú tu s nimi erudovaní pedagógovia z Katedry slovenského jazyka a literatúry Prešovskej univerzity.

Na začiatku preveria ich jazykové vedomosti krátkym vstupným testom.

Žiaci v **úvodnej časti** testu odpovedajú na otázky, týkajúce sa ich základných osobných údajov

- krstné meno
- priezvisko
- koľko máš rokov (číslicou, slovom)
- ako sa volá krajina, kde bývaš
- ako sa volá mesto, kde bývaš
- aký je tvoj materinský jazyk
- odkiaľ poznáš slovenčinu
- s kým sa po slovensky rozprávaš
- aký je dnes deň

Druhá časť testu sa týka gramatiky a konverzácie. Žiaci majú zo štyroch možností vybrať tú správnu a doplniť do vety.

Napr.: Bratislava je Slovenska.

a) hlavná krajina	b) hlavná dedina
c) hlavný štát	d) hlavné mesto

....., pretože chcem veľa vedieť.

a) musím učiť	b) musím sa učiť
c) sa musí	d) musím učiť sa

..... nám už dlhšie čakať.

- a) nechceme b) nechce
c) nechce sa d) nechce si

Podobných viet na doplnenie je v teste 15.

V **tretej časti** testu žiaci majú napísať krátky sloh na tému „Ako si sa chystal/a na cestu a ako ste cestovali na Slovensko”.

Záverečná, **štvrtá časť** testu sa týka pochopenia počutého textu – rozprávky Soľ nad zlato.

Otázky – Poznal si už predtým túto rozprávku ?

– Ak áno, odkiaľ si ju poznal ?

Po vyhodnotení testu sa žiaci rozdelia do dvoch skupín. Je to pre nich veľmi dôležité, lebo jazykové vedomosti jednej skupiny sú približne na rovnakej úrovni.

V škole v prírode vo Vyšnom Medzeve sa vo vyučovaní kladie dôraz na precvičovanie, prehĺbovanie a rozvíjanie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka, a to z konverzácie, lexiky i gramatiky.

Jazykové schopnosti a vedomosti sa prehľbujú hravou formou. Získané vedomosti a nové poznatky sa používajú v praxi – komunikácia s miestnym obyvateľstvom, v obchode.

Okrem gramatiky, precvičovanej hravou formou, deti získavajú poznatky aj z prírodovedných predmetov – *prírodopisu a zemepisú*.

Ciele tematických celkov učebnej látky sú nasledovné:

- poznať nové priestorové pojmy a vzťahy v slovenčine
- nadobudnúť zručnosť orientovať sa v blízkom okolí obce, vedieť sa informovať (poznávame Košice- orientácia v cudzom meste)
- vyznať sa v obchode, na pošte, v dopravných prostriedkoch miestnej dopravy
- vedieť si kúpiť jednoduché jedlo, cestovný lístok

- poznať, pomenovať, stručne vpísať a vzájomne porovnať vybrané druhy rastlín a živočíchov
- orientovať sa vo veku osôb v blízkom príbuzenstve
- poznať základné vzťahy v rodine a v príbuzenstve
- poznať pojmy obec, okresné mesto, Slovenská republika, štátne národné symboly
- nadobudnúť kultúrne správanie a schopnosť chrániť prírodu
- nadobudnúť hygienické návyky.

Vo Vyšnom Medzeve a jeho okolí je väčšia možnosť využitia mimoškolských činností. Vyplýva to zo zemepisnej polohy obce a jej historických tradícií.

Keďže je to miesto so starou železiarskou tradíciou, žiaci si slovnú zásobu rozširujú o nové pojmy – ťažba železnej rudy, medi. Osobitná pozornosť sa venuje slovám hámor, hámre, hámorník, kováčska dielňa, kováč. S týmito slovnými spojeniami sa tu môžu stretnúť na každom kroku, veď toto mesto, kde spolunažívajú Slováci, Nemci i Maďari je svetoznáme práve vďaka hámorníctvu.

Okrem rozširovania slovnej zásoby žiaci spoznávajú aj hámre – historické pamiatky Medzeva, prostredníctvom ktorých si prehľadujú vedomosti zo slovenskej vzdelanosti. Dozvedia sa takisto o prisťahovaní karpatských Nemcov do údolia rieky Bodvy, čím sa oboznámia s históriou inej (nemeckej) národnosti na Slovensku.

Medzev leží neďaleko metropoly východného Slovenska – Košíc. V rámci poznávacieho výletu žiaci majú možnosť navštíviť historické centrum a obdivovať kultúrne pamiatky druhého najväčšieho mesta na Slovensku.

Po prehliadke centra si získané informácie môžu preveriť doplnením slepej mapy. I pri tejto činnosti si žiaci precvičujú konverzačné schopnosti v slovenčine, veď keď nevedia vyznačené miesto či budovu nájsť na mape, musia sa spýtať okoloidúcich.

Vzhľadom na zemepisnú polohu Nového Mesta pod Šiatrom, Košice všeobecne zohrávajú dôležitú úlohu. Okrem školy v prírode sa tam odtiaľto aspoň raz do roka organizujú kultúrno-vzdelávacie výlety. Vo

väčšine prípadov ide o návštevu divadelného predstavenia, spojenú so spoznávaním kultúrnohistorických pamiatok mesta.

Košice ponúkajú aj poznatky z prírodopisu a biológie. Zájemcovia si ich môžu preveriť návštevou košickej zoolgickej záhrady.

V rámci kultúrno-vzdelávacej literárnej hodiny žiaci môžu navštíviť Štátne divadlo v Košiciach. (Tento rok počas pobytu v škole v prírode si deti pozreli balet Malý princ.) Ak je to možné, pred divadelným predstavením si pomocou textu môžu rozpracovať daný príbeh na hodine. Po predstavení, v záujme prehĺbenia a precvičenia jazykového prejavu, môžu prerozprávať a zhodnotiť divadelné predstavenie.

Rozšírenie novej lexiky z prírodovedných predmetov napomôže návšteva medzevskej hvezdárne. Žiaci si tu môžu osvojiť tieto nové slová a slovné spojenia: slnečná sústava, medziplanetárna hmota, kométy, asteroidy, meteorické roje, zatmenie Slnka a Mesiaca. Počas návštevy hvezdárne žiaci sledujú aktuálnu nočnú oblohu pomocou hvezdárskeho ďalekohľadu. Okrem toho môžu navštíviť virtuálne planetárium.

Ako v Detvianskej Hute, tak aj vo Vyšnom Medzeve je okrem vyučovacieho procesu, ktorý je zameraný na zdokonaľovanie sa v slovenskom jazyku, cieľom, aby si žiaci osvojili návyky pracovnej disciplíny, učili sa vlastnou prácou prispieť k zveľadovaniu životného prostredia.

Už úvodom som spomenula, že výučbu v školách v prírode môžeme zaradiť do vyučovacieho procesu integrovaného systému základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a dvojazyčných škôl v Maďarsku, v ktorom žiaci okrem prehlbovania, precvičovania a osvojovania si novej lexiky slovenského jazyka získavajú základné poznatky z oblasti prírodovedných a spoločenskovedných odborov. Tieto zohrávajú významnú úlohu v rozvoji jazykových vedomostí a osobnosti dieťaťa.

Čo sa týka získavania prírodovedných a spoločenskovedných poznatkov, v oboch v školách je všetko dané. Veď aj vo Vyšnom Medzeve je okolitá príroda (Šugovská dolina, Jasovská jaskyňa) nádherná a žiaci si tu osvojujú mnoho ďalších nových pojmov z prírodopisu, napr. sta-

lagmit, stalagnát, stalaktit. kvapľová jaskyňa, či rôzne názvy drevín a rastlín.

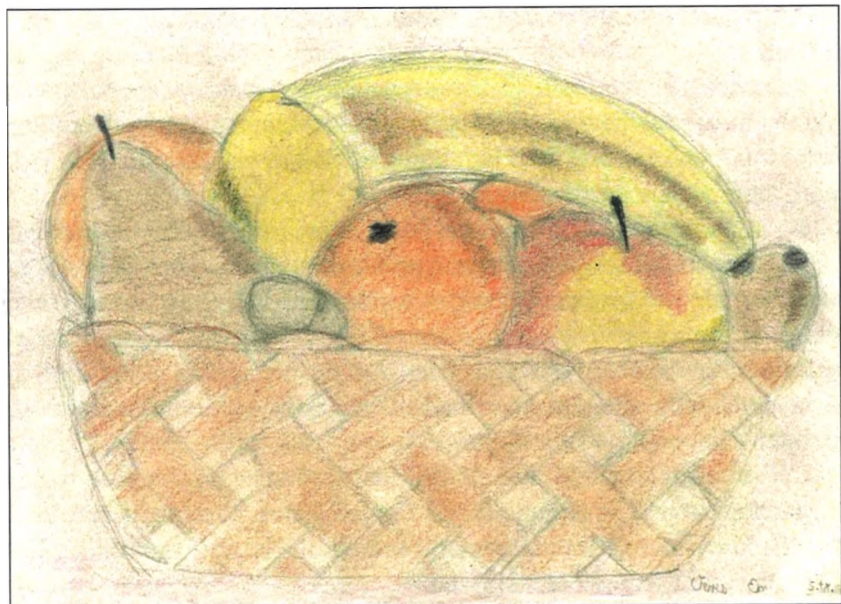
Samozrejme, tým sa u žiakov usporiadajú získané poznatky podľa vzťahu a súvislostí, ktoré vyplývajú z prírodných zmien, zo základných prírodných zákonitostí a zo vzťahov a súvislosti medzi prírodou, jednotlivcom a spoločnosťou.

Čo sa týka jazykového hľadiska, pedagógovia žiakov vhodne motivujú na hodinách slovenského jazyka, pričom žiaci sa snažia osvojiť si čím viac nových jazykových poznatkov z gramatiky a lexiky. Samozrejme, deti súťažia na každej hodine aj v konverzačných témach. Vzniká medzi nimi zdravá rivalita, lebo na každej hodine, ale nielen na nej, ale aj v záverečnom hodnotení, sú odmenené: za zošity, aktivitu, usilovnosť, peknú výslovnosť a výtvarné práce.

Čo mi osobne v školách v prírode chýba je to, že okrem nás z Maďarska tu nie sú krajanské deti z iných štátov. V prípade ich účasti by si žiaci oveľa intenzívnejšie precvičili a zdokonalili lexiku i vyjadrovaciu schopnosť v slovenčine.

Ministerstvo školstva SR sa snaží na každý turnus zaradiť deti z dvoch štátov, ale v našom prípade do Vyšného Medzeva nepricestovali slovenské deti z Poľska. Snáď už v ďalšom turnuse v škole v prírode naši žiaci budú spoznávať kultúru a tradície krajanských žiakov niektorej krajiny. Tým by si rozšírili poznatky zo slovenskej vzdelanosti toho – ktorého štátu. Nielen to, intenzívnejšie by prebiehalo zdokonaľovanie sa v lexike slovenského jazyka.

Všetky aktivity žiakov i vyučovací proces slovenského jazyka v škole v prírode sa z jazykového či prírodovedného hľadiska dajú adoptovať aj na domáce prostredie. Samozrejme, musia sa prispôbiť domácemu i školskému prostrediu.

Pomocou čoho na hodinách slovenčiny?

Nedávno som dostala telefonát, v ktorom sa ma kolegovia pýtali, aké didaktické pomôcky existujú k mojim učebniciam. Vnucovala sa mi najrýchlejšia odpoveď: „nijaké“. Keďže nie rada odpovedám na kladené otázky negatívne („neviem, nič a už vyššie citované nijaké..“), sľúbila som, že pozbieram skromný repertoár didaktických pomôcok, ktoré sama používam, i tie, ku ktorým sa ľahko dostane hociktorá škola v Maďarsku, vyučujúca slovenčinu ako predmet, samozrejme, keď má svoje finančné prostriedky.

Ako riaditeľka som roky sledovala objavenie nových iniciatív v oblasti výroby didaktických pomôcok a ich rozširujúci sa sortiment na maďarskom trhu. Katalógov farebných i menej farebných som mala plnú zásuvku. Čo sa týkalo repertoáru špeciálnych didaktických pomôcok pre vyučovanie slovenského jazyka a literatúry v národnostných školách, túto tendenciu som nemohla sledovať. Za dlhé roky sme nepokročili dopredu. Koho úlohou by bolo pomôcky ponúknuť, nie je z hľadiska učiteľa dôležitá otázka, hlavné je, či sú pred hodinou na dosah ruky alebo nie. To však, či učiteľ učebnú látku sprostredkuje žiakom čo najlákavejšie, je už prvoradá otázka .

Aby si naši žiaci obľúbili slovenčinu, musíme ju vyučovať tak.... Tak? Ako vlastne? Nuž tak, aby sme udržali ich aktívnu pozornosť na celej hodine, aby sme posilnili ich motiváciu k práci.

Jednoduchá, zdanlivo ľahká odpoveď však nie je tou najľahšou úlohou. Cieľom mojej úvahy nie je rozoberať teraz otázku „prečo“, faktom však zostáva, že v národnostnom školstve môžeme badať tendenciu klesania motivácie žiaka. Zo strany svojho okolia, rodinného i mikroprostredia už nedostáva také silné impulzy, podnety , ktoré by udržali jeho motiváciu na žiaducej úrovni. Bez nej však nič nejde, tobôž nie osvojenie si jazyka národnosti. Zdá sa, že hlavnú rolu tu nehrá stratégia, ale predovšetkým **pedagóg** so svojou osobnosťou. On je tým reťazcom v čarovnom kruhu, súčasne však živým človekom so svojimi cnosťami i chybami. Jedno je však isté: motiváciu musí mať aj pedagóg.

Či didaktické pomôcky môžu prispieť k posilneniu motivácie na obidvoch stranách, hádam nie je otázne. Od našich národnostných učiteľov nemôžeme očakávať, aby ich pripravovali vlastnoručne za podmienok, keď výučba angličtiny, nemčiny alebo iných cudzích jazykov prebieha oveľa lákavejšími metódami a pomôckami. Roky žiarlivo sledujem vychádzajúce nové učebnice z angličtiny. Obsahovo ani naše národnostné za nimi nezaostávajú, len sú oblečené do chudobnejšieho rúcha. Očami detí sú tie farebnejšie zaujímavejšie, a tým aj cennejšie. Nechcem sa pustiť do analýzy, nakoľko to potom vplýva na hodnotenie jazyka v hlave dieťaťa.

Vrátiac sa k ponuke učebných pomôcok slovenského jazyka na maďarskom i na slovenskom trhu môžeme konštatovať, že je veľmi chudobná. Tomu však, čo je k dispozícii, sa veľmi tešíme: obrázkové pomôcky ku konverzačným témam, gramatické tabuľky, mapy a počítačové programy.

V nasledujúcej tabuľke ich uvediem podľa aspektu, na akom type vyučovacej hodiny ich môžeme aplikovať (bez náročnosti na úplnosť).

TYP HODINY	UČEBNÉ POMÔCKY
Úvodná hodina	<ol style="list-style-type: none"> Kezdők szlovák nyelvkönyve /USBORNE/ Holnap Kiadó/na rozšírenie základnej slovnéj zásoby Visuell – zberka fólií s každodennými témami 16 kusov /6900 Ft, Sulitech Bt. /www.sulitech.com, KLETT Meló-Diák/3980 Sátoraljaújhely, Petőfi S. u. Nástenné obrazy k témam / 42 kusov / 54 000 Ft, KLETT Meló-Diák/ 3980 Sátoraljaújhely, Petőfi S. U. 1.
Práca s textom	<p>V jazykovom laboratóriu, v kabinete výpočtovej techniky i na magnetofóne:</p> <ol style="list-style-type: none"> Po slovensky bez učiteľa /UJOP-1995 Učebnica + kazety Slovenčina pre cudzincov SPN Učebnica+PZ+ nahrávka

TYP HODINY	UČEBNÉ POMOCKY
Gramatika – Jazykové cvičenia	<ol style="list-style-type: none"> 3. <i>Pracovné listy a CD/ Békéscsaba – Szlovák Kutatóintézet</i> 4. <i>CD Škola hrou - Vydavateľstvo Vrana 2003</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. časť – vybrané slová, abeceda, riekanky, 2. časť – podstatné mená, prídavné mená, slovesá, svetové strany – doplnená spevom 5. CD ROM-y <ul style="list-style-type: none"> Učíme sa po slovensky Zvukové diktáty zo slovenského jazyka Literárni autori a ich tvorba Animovaný slovenský jazyk/lumi@lumi.sk LUMI.sk, s.r.o., P.O.BOX 37, 024 01 Kysucké Nové Mesto 1
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mapy k výučbe slovenskej gramatiky STIEFEL /EUR-CART – stiefel@stiefel-eurcart.sk 2. Karty s gramatickými tabuľkami TAOSI P.O. BOX 99 /080 01 Prešov 3. CD-ROM <ul style="list-style-type: none"> Krátky slovník slovenského jazyka www.forma.sk Maďarsko-slovensko-maďarský slovník /Segedínska slov. samospráva – CSS www.skriptum.hu
Slovná zásoba	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kezdők szlovák nyelvkönyve /USBORNE/ Holnap kiadó/ 2. Pexesso- hra na memorovanie slovíčok
Iné pomôcky	<p>Videokazety Např. Dejiny Slovenska, Slovensko, krajina pod Tatrami...</p> <p>Internetové stránky, např. www.infovek.sk www.szm.sk www.dracik.sk kamaratweb.sk</p>

Az Országos Szlovák Önkormányzat módszertani folyóirata.

A kiadvány a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma,
valamint az Oktatási Minisztérium Világ – Nyelv Programja
támogatásával jelent meg.

Oktatási
Minisztérium

A kiadvány tartalmáért kizárólag
az Országos Szlovák Önkormányzat felel.

